

Instytut Wypoczynkowy i. Spółdzielni

was. 13458/4/32-3

№

52

Bok IV. Warszawa, 3 Września 1922 r. № 32—33.

SAMORZĄD

Tygodnik Zrzeszenia Samorządów Powiatowych
(„Związku Sejmików“)

REDAKCJA i ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Tamka № 1, tel. 177-30
czynna od godz. 10 do 3. Tel. red. Wł. Wakara 126-83.

Cena № 200 mk.

Prenumerata roczna: Mk. 8.000.

Konto czekowe Poczł. Kasy Oszczędń. № 1520.

Ogłoszenia za tekstem: cała strona—50.000 Mk., 1/2 stro-
ny—26.000 Mk., 1/4 str.—14.000 Mk., 1/8 str.—8.000 Mk.,
za wiersz milimetry, lub jego miejsce—500 Mk.

REDAKCJA RĘKOPISÓW NIE ZWRACA

Treść Nr. 32-33.

Samorząd:

1. Zadania przyszłego Sejmu—Wł. Wakar.—2. Samorząd Pruski—dr. A. Pragier.—3. O budowie dróg gruntowych w powiecie Zamojskim ziemi Lubelskiej—inz. L. Borowski.—Nowe wydawnictwa.—Akty państwowe i rządowe: Ordynacja wyborcza do Sejmu.—Życie samorządowe.—Poradnik samorządowy.—Skrzynka do listów.—Ogłoszenia.

Nasza gmina:

1. Kilka słów o pomocnikach pisarzy gminnych—H. Sikora.—2. Sprawozdania kas gminnych—S. Chę.—Kronika.—Z gmin.—Życie wsi.

Przyjaciel zdrowia:

1. O zapobieganiu cholery—dr. Fr. Grodecki.—2. Rola samorządów w zwalczaniu gruźlicy—dr. Br. Kaczorowski (c. d.).—3. Z kazuistyki niedomagań sanitarno-administracyjnych—dr. Br. Kaczorowski.—4. Okólnik M. Z. P. w sprawie nadzoru sanitarnego nad hotelami i t. p.—Kronika.

ZRZESZENIE

Samorządów Powiatowych

Warszawa, Tamka 1, tel. 177-30,
konto pocztowe 50185.

przypomina powiatom, gminom, miastom, kooperatywom i innym odbiorcom,

że siła transportowa kolei polskich

w roku bieżącym nie będzie jeszcze z Zagłębia do innych części kraju dostateczna

i że wobec tego zaopatrywać się należy na nadchodzącą zimę

w węgiel opałowy,

który też w grudkach i kostkach w ilościach po cenach hurtowych dostarczamy.

Wszelkie informacje handlowe i techniczne listownie i osobiście.

Zadania przyszłego Sejmu.

W poprzednim przeglądzie tygodniowym na kreślił „Samorząd“ w związku z rozpisaniem nowych wyborów obraz krytyczny działalności pierwszego Sejmu Rzeczypospolitej odrodzonej. Zdanie sobie sprawy z wad jego, choćby je przyszły historyk łagodniej oświetlił, jest niewątpliwie konieczne celem stawiania wymagań następcy. Trzeba wszakże z góry ustalić, że obrazu znakomicie odbiegającego od pierwszej kadencji nie ujrzymy w drugiej. Nie można bowiem powiedzieć, że Sejm wygasający był jedynie jakimś uparciuchem, trzymającym w ręku swem władzę wbrew społeczeństwu i narzucającym mu swoją koncepcję. W poszczególnych postanowieniach swoich nie odzwierciedlał on woli i opinii społeczeństwa,—to racja. Ale tylko dlatego, że ta wola i opinia tak samo w nim, jak poza nim w ogóle skryształizowaną nie była,—i w tem Sejm był odbiciem narodu.

Znaczniejszej poprawy w stosunkach tych dotychczas niema. Myśl państwowa narodu zmar-

tłychwstałego jest wciąż jeszcze in statu nascendi. I dlatego więcej uwagi działacze polityczni poświęcają drobiazgowym sprawom minionego przesilenia i kandydatur na prezydenta Rzeczypospolitej, aniżeli zasadom przyszłej naszej budowy wewnętrznej i stosunków z obcymi, w pierwszym Sejmie zgola jeszcze mghście naszkicowanym. Niewątpliwie bardzoziej wartą i nawet miarodajną dotychczas dla całości narodowej jest u nas t. zw. prawica. Ale wszystkimi korzeniami tkwi jeszcze naogół w wyobrażeniach czasów minionych, jest mało twórczą, i to jest jedyny powód, dlaczego stale ustępuje placu innym obozom. Skrajna lewica, oparta o program międzynarodowy, wchodzi u nas w rachubę najwyżej jako pewna korektywa opinii ogółu w sprawach klasowo-robotniczych. To zaś wszystko, co się znajduje pomiędzy niemi, jest wprawdzie faktycznie zwyczajskie i rządzące, ale absolutnie mgławicowe, żeby nie powiedzieć poprostu: w sprawach państwowych bezprogramowe, idące po wypadkowej rozmaitych ubocznych wpływów. Zjawilo się wprawdzie ostatnio ugrupowanie mówiące o pro-

1350 D 648/52

2021/73/1531

gramie państwowym przedewszystkiem, ale go wcale bliżej nie określiło. Dodajmy, że przyszły Sejm będzie miał do czwartej części posłów przedstawicieli rozmaitych mniejszości: żydów, Niemców, Rusinów. Jeżeli na tem tle nie wybija się w Sejmie przyszłym jednostki—a nie zapowiada się to do tychczas,—które zdołają od odzwierciadlenia opinii przejść do stosunku względem niej twórczego i kierowniczego, odzwierciadlając raczej interes i program państwa, nie należy rokować pracom drugiego Sejmu większego powodzenia, przeciwnie obawiać się można „zaustrjowania“ naszego parlamentu.

Jakiegokolwiek błędy popełnił Sejm pierwszy w ukształtowaniu naszego położenia międzynarodowego, mniemać należy, że sprawy zagraniczne, o ile nie postawią ich na porządku dziennym szczególniejsze wstrząśnienia, pójdą w przesadzonym kierunku i leniwem tempie. Główną natomiast troską Sejmu drugiego będą niewątpliwie z konieczności sprawy naszej organizacji wewnętrznej, a w tem przedewszystkiem administracji. Bezplanowość w pracy, a nawet zbyt mała troska o zagadnienia te cechowała Sejm pierwszy, objął on pewien tymczasowy i różnolity ustrój w postaciach ustalonych przez zaborców, okupantów i łataninę dekretową, i nie wniósł doń prawie nic nowego, a zgłębił nic programowego. Pozostała nieomal nietknięta i uprzednia budowa ministerjów—zawiła, niepraktyczna, i poprzednia budowa administracji prowincjonalnej, na której braki od kilkudziesięciu lat narzekało całe społeczeństwo. Konstytucja rzeczy tych prawie że nie dotknęła, a w czem dotknęła, uświęcała naogół chaos istniejący. Prądy zaś sejmowe, odbijające się w poszczególnych ustawach, raczej szły w kierunku wszechwładzy centrum, nieliczącym się z dzisiejszym obszarem i składem ludności naszego państwa.

O ile chodzi o przejście od tymczasowych ustaw do konstrukcji normalnej naszego życia wewnętrznego, pierwszy Sejm nie wyszedł z stadjum projektów, a i pod tym względem nie zostawił testamentu za wiele obiecującego. Rozważał ustawę gminną, myślał o wojewódzkiej, chciał zastanowić się nad nowym podziałem administracyjnym, ministerja zaś coś nadto szykowały w sprawie miast i powiatów ale to nawet kancelarji marszałkowskiej nie doszło; ministerstwo rolnictwa na swoją rękę projektowało wnieść do Sejmu projekt izb wojewódzkich rolniczych, a konstytucja przewidywała nadto naczelną izbę gospodarczą. Koniec końcem wszystko zostało po staremu. W całym wyniku tego projektowania jedynie zawieszono nowe wybory samorządowe bez określenia terminu, wpędzając samorząd do tegoż stałego przedwyborczego marazmu, na jaki skonał sam Sejm ustawodawczy. A zostawiono nawet takie luki niezatkane, jak nierozpisanie wyborów samorządowych na kresach i zawieszenie samorządu w Galicji wschodniej.

Boli nas wprawdzie nieuporządkowanie administracji wewnętrznej w państwie. Lecz mimo to nie martwi i to, że pierwszy Sejm nie uchwalił swoich projektów. Są one bowiem naogół tak biuro-

kratycznie dalekie od życia, tak kosztowny i zawiły budują ustrój państwa, tak wreszcie niekonsekwentne i ze sobą nie pogodzone w żaden system, że raczej obciążyłyby życie nasze trudnemi do naprawienia nadbudowami, aniżeli by je udoskonaliły. Że zaś Sejm tej pracy swojej nie doprowadził do końca, jak i to, że zawiesił wybory samorządowe lub ich nie żądał na kresach, ma to właściwie jako źródło swoje rzecz jedną: poczucie nieopanowania życia w państwie i przeto obawa przed jego uzwętrznieniem się. Oczywiście, nie mogło to być dobrym przewodnikiem w pracy.

Sadzę wobec tego, że Sejm następny bynajmniej nie powinien uznać testamentu przez Sejm miniony pozostawionego dla siebie za obowiązujący. A więc nie naprawiać w szczegółach ustawy gminnej i nie załatwiać kolejno innych projektów od biur ministerjalnych, lecz wypracować sobie ab ovo plan całej naszej budowy wewnętrznej, coś jakby z dziedziny reformy rolnej uchwała 10 lipca 1919 r., innemi słowy ramę ogólną, która dla następnych ustaw sejmowych i projektów rządowych byłaby stałym kompasem i sterem. A sądzą, że sprawa reformy administracji winna stać się hasłem dla całego społeczeństwa szczególnie popularnem.

Nadmieniałem, że do czwartej części składu poselskiego w przyszłym Sejmie stanowić będą przedstawiciele innych narodowości. Ponieważ Niemcy są wszędzie u nas wyraźną mniejszością, kwestja zaś żydowska z samej istoty rzeczy nie może posiadać charakteru separatystycznego, wreszcie Rusini i Białorusini nie mają własnej organizacji państwowej wcale, więc pomimo skomplikowania całego kwestja narodowościowa w Polsce nie tylko nie jest beznadziejna, ale przeciwnie bez porównania łatwiejsza, niż choćby w ościennej Czechosłowacji, a zwłaszcza w Rosji lub przedwojennej Austrii. Niestety Sejm nasz uprawiał wobec niej co się nazywa polityką strusią, pozostawiając sprawy swojemu biegowi, a przerzucając się od koncepcji szowinistycznych do pomysłów federacyjnych w łonie nawet tych samych stronnictw. Doprowadziło to do wyników, których tylko się można było w tych warunkach spodziewać: bloku wszystkich mniejszości przeciwko nam. Obawiać się należy, że w zależności od rozmaitych głosowań i rozbicia partyjnego z naszej strony sprawy te będą załatwiane w drodze poszczególnych kompromisów i ustępstw na rzecz owego bloku, w którego rękę tedy będzie pozostawała inicjatywa. Zdaniem mojem Sejm w swojej polskiej części do tego dopuścić nie może, powinien mężnie wystąpić z programem łagodzącym nasze trudności i bóle, i to przedewszystkiem za pomocą przeniesienia głównego ciężaru interesów i tarć narodowościowych z centrum na prowincje o mieszanym składzie ludności w drodze jednolitej a liberalnej ustawy samorządowej.

Zarówno z tego względu, jak i wygody oraz taniości administracji w polskich częściach kraju ustawa ta powinna—wracamy tu do dawnych założeń swoich—zerwać z czteroinstancyjnością zarządu wewnętrznego. Gromada, gmina, powiat, wojewódz-

**Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod budowę sejmikowej Szkoły Handlowej w Biłgoraju
(woj. Lubelskie) 7 sierpnia b. r.**

Sejmik, Wydział dow., przedstawiciele władz państwowych samorządowych i instytucji społecznych.
W środku Komitet Budowy.

two i rząd centralny, a więc administracja gromadzka, gminna, powiatowa, wojewódzka i centralna państwowa i komunalna, a więc i budżety oraz podatki gromadzkie, gminne, powiatowe, wojewódzkie i ogólnopaństwowe, a przyczepione do tego bez określonego miejsca w systemie samorządu (i budżety) pięciostopniowe szkolne oraz na razie dwustopniowe rolnicze, wszystko to stanowi zrab, któremu łatwiej jest zawalić ciężarem swym państwo, aniżeli zostać jego ostoją. Najbogatsze kraje nie pozwalają sobie na tak kolosalne urządzenia, kosztujące obywatela potrójnie: jako wyborcę, jako podatnika i zwłaszcza jako interesanta.

Konstrukcja naszego państwa musi być prosta. Należy zerwać z województwami o wielkości całych państw, bo przecież nie myślimy im przekazać całej państwowej kompetencji. Musimy zerwać i z pojęciem takiej gminy, która wymaga obok siebie pozostawienia gromady. Powinniśmy wreszcie za pomocą odpowiedniej organizacji zlać samorząd specjalny (szkolny, rolniczy i t. d.) z ogólnym.

A wówczas będziemy mieli podobnie do większości krajów innych dwa zasadnicze stopnie administracji. Z prostotą tą połączy się nie tylko taniość, ale i praworządność, świadomość praw przez obywatela, uprawnień przez urzędnika, i z wieloma wadami naszego tymczasowego ustroju zniknie chodzenie od Annasza do Kajfasza w każdej codziennej sprawie. Oparcie zaś tych stopni administracji o wybitny udział społeczeństwa za pomocą dostatecznie szerokiej kompetencji samorządu rozwiąże, jak mniemać należy, wiele naszych porodowych bolączek i utrapień.

Wł. Wakar.

Samorząd Pruski.

Związkom komunalnym w państwach niemieckich zbywa na owej jednolitości, która tak wybitnie cechuje ustrój władz komunalnych we Francji. Nietylko w licznych państwach, wchodzących w skład Rzeszy Niemieckiej spotyka się odrębne typy

owych związków, ale nawet w obrębie jednego państwa zdarzają się w różnych dzielnicach odmienne ich formy.

Naogół można dostrzedz przecież pewną ogólną linię rozwojową, swoistą dla ustrojów administracyjnych w największych państwach niemieckich. Oto zasadniczą podstawę samorządu miejscowego w Rzeszy Niemieckiej stanowi **gmina**, obok której istnieją i działają **związki specjalne**, mające odrębne zadania, nie w takim jednak stopniu rozwinięte jak w Anglii. Różnica między gminą **miejską** a **wiejską** uwydatnia się wyraźnie i znajduje niejednokrotnie odbicie także i w formach samego ustroju gminnego.

Związki komunalne wyższego rzędu wywodzą się przeważnie z dawnych okręgów administracyjnych. Rozróżnić można wśród nich kilka typów, przystosowanych do ustroju i warunków społecznych państw, wchodzących w skład Rzeszy. W Prusach związkami komunalnymi wyższego rzędu są **provincje (Provinzen)** i **powiaty (Kreise)**. Odniwo pośrednie pomiędzy nimi tworzą rejencje (**Regierungsbezirke**), będące, podobnie, jak francuskie arrondissement, wyłącznie instancjami administracyjnymi. W niektórych państwach środkowo—niemieckich prowincje nie istnieją, miejsce ich zajmują rejencje, zaś łącznik między rejencjami a powiatami stanowią **okręgi (Distrikte)**. W mniejszych państwach środkowo—niemieckich ustrój władz samorządowych jest stosownie do ich szczupłego obszaru znacznie uproszczony. Z władzami samorządowymi spółdziela tam często władza państwowa przez komisarzy rządowych. W Bawarii tylko powiaty mają charakter związków komunalnych.

Znamienną cechą niemieckich związków komunalnych wyższego rzędu—powiatów i prowincji—stanowi wybór członków ich instytucji przedstawicielskich przez także instytucje komunalne niższe, nie zaś przez ogół mieszkańców. Cechą ta odróżnia je od podobnych związków w pozostałych państwach europejskich i czyni z nich niejako związki federacyjne gmin i powiatów, nie zaś korporacje terytorjalne, obejmujące bezpośrednio całą ludność w swych okręgach.

W ustroju władz zarządu miejscowego Prus, które są nie tylko największym z państw Rzeszy Niemieckiej, lecz zarazem dzięki kolejom swych dziejów stanowią najrdzenniejszy wyraz państwowości społecznych Niemiec, organizacja związków komunalnych wykazuje bardzo znaczną niejednorodność. Przypisać ją należy powolnemu narastaniu terytorjum państwowego Prus, przez przyłączanie obcych krajów i prowincji, o odrębnym ustroju administracyjnym, których swoiste cechy z wolna i stopniowo przystosowywano do ogólnego typu zarządu miejscowego pruskiego. Znać zresztą wyraźnie i wpływy obce—francuskie i angielskie—na ukształtowanie się związków komunalnych w Prusach. Pierwsze utrwaliły się mocno nad Renem w epoce wojen napoleońskich i za Królestwa Westfalskiego przeniknęły do sąsiednich prowincji zachodnich i południowych, pozostawiając po dziś dzień widoczne ślady. Drugie dopomogły wytworzeniu

się w obrębie administracji pruskiej zasady samorządu miejscowego, opartego na woli ludności, ponoszącej kosztą tego samorządu i sprawującej go na własną odpowiedzialność.

Ustrój komunalny w społecznych Prusach opiera się na **gminie miejskiej i wiejskiej**, będącej zarazem podstawą zarządu miejscowego w całej Rzeszy. Wyższymi organami zarządu miejscowego są: **powiat (Kreis)**, **rejencja (Regierungsbezirk)** i **provincja (Provinz)**. Nadto w niektórych dzielnicach państwa istnieją **okręgi (Amtsbezirke)** i **gminy zbiorowe (Samtgemeinden)**, stojące w pośrodku między powiatami a gminami, oraz samoistne **obszary dworskie (Gutsbezirke)**, zrównane w pewnych uprawnieniach z gminami wiejskimi.

Charakter korporacyjny posiadają gminy, powiaty i prowincje oraz gminy zbiorowe.

Pewne znaczenie zdołały osiągnąć **związki specjalne**, mające za zadanie zaspakajanie potrzeb zbiorowych, którym poszczególne gminy nie mogą same sprostać. Związki takie łączą bądź gminy miejskie lub wiejskie, bądź bezpośrednio zainteresowane koła ludności i mogą uzyskiwać charakter prawno-publiczny. Ustawa z dnia 3 lipca 1891 r. zezwoliła na tworzenie związków specjalnych, łączących przymusowo nie tylko gminy wiejskie, lecz także położone wśród nich obszary dworskie, co umożliwiło pociąganie wielkiej własności ziemskiej do świadczeń publicznych w stopniu wyższym, niż to miało miejsce dotąd.

Śród związków specjalnych najczęściej spotykane są t. zw. gminy szkolne. Często szereg gmin łączy się dla wykonywania opieki nad ubogimi. Nadto licznie rozwinięte są spółdzielnie przymusowe o charakterze prawno-publicznym, mające za główne zadanie wykonywanie robót meljoracyjnych i zabezpieczające od powodzi.

Gmina stanowi podstawową jednostkę samorządu miejscowego i zarazem organ I-ej instancji administracji państwowej. Jako związek komunalny gmina władna jest podejmować z własnej inicjatywy wszelkie zadania zarządu miejscowego. Jako organ administracji, spełnia wszystkie czynności poruczone przez państwo i Rzeszę. Prócz tego organy gminne działają w razie potrzeby w imieniu i z polecenia państwa, jako pośrednie organy państwowe w miejscowościach, w których niema odpowiednich organów państwowych.

Ustrój i własny zakres działania gmin miejskich i wiejskich jest wielce różny i ulega znacznym odchyleniom, także i w obrębie obu tych rodzajów gmin, zależnie od ich wielkości i znaczenia. Natomiast poruczony zakres działania jest w zasadzie jednaki w gminach miejskich i wiejskich i obejmuje: prowadzenie ksiąg stanu cywilnego, policję gminną, sprawy poboru wojskowego i świadczeń na rzecz wojska, budowę i utrzymywanie ulic i dróg gminnych, utrzymywanie szkół powszechnych, opiekę nad ubogimi, szczepienie ospy, wyłączenie państwa w wymiarze i poborze niektórych podatków bezpośrednich, współdziałanie przy mianowaniu opiekunów sądowych, wreszcie w miastach,

iczących powyżej 20.000 mieszkańców — utrzymanie sądów przemysłowych. W wypadkach, w których gmina działa z polecenia państwa, wykonywanie czynności poruczonych spoczywa nie na gminie, jako na związku komunalnym, lecz na burmistrzu, jako pośrednim organie administracji państwowej. Burmistrz i urzędnicy komunalni działają wówczas wprost w imieniu państwa.

Gmina miejska, istniejąca w swych zasadniczych zarysach nieprzerwanie od wieków średnich, ukształtowała w okresie monarchji absolutnej, w wieku XVII—XVIII, ogólne zasady swej działalności, które przetrwały z nieznacznymi zmianami aż do czasów dzisiejszych. Jakkolwiek w tym okresie miasta zostały całkowicie uzależnione od władzy książęcej, jednakże magistraty nie przestały istnieć i działać, jako organy wykonawcze, przeznaczone do spełnienia w imieniu miasta świadczeń na rzecz państwa. W późniejszym czasie owe obowiązkowe świadczenia rozwinęły się i przekształciły na „poruczony zakres działania”. I wówczas już jednak państwo pozostawiało gminom miejskim wolną rękę w pewnych sprawach miejscowych, jako to w sprawie organizacji policji i sądownictwa gminnego, opieki społecznej, szpitalnictwa i zarządu funducjami i zapisami dobroczynnymi. Sprawy te rozwinęły się w okresie następnym w rozległą dziedzinę „własnego zakresu działania” gmin.

Podwaliny obecnego ustroju gmin miejskich położyła ustawa z dn. 19 maja 1808 r., która wprowadziła do miast zapomnianą od wieków średnich zasadę samorządu. Rychło już wszakże samorząd ten został ograniczony przez ustawę z dn. 17 Marca 1831 r., która wzmocniła zarazem nadzór państwowy w stopniu bardzo znacznym. Później nastąpiła krótkotrwała ustawa z dn. 11 Marca 1850 r., po czem weszła w życie ustawa z dn. 30 Maja 1853 r. dla 7 prowincji wschodnich, która wznowiła zasady ustawy z r. 1808.

Na mocy powyższych ustaw Rada miejska ukształtowała się w nowoczesnej gminie miejskiej, jako organ reprezentujący ogół mieszkańców i powołany do pobierania uchwał i współdziałania w wykonywaniu zarządu. Władza wykonawcza spoczywa w ręku burmistrza, będącego urzędnikiem zawodowym, oraz Magistratu, pochodzącego z wyborów Rady i przydanego burmistrzowi do pomocy i współdziałania.

Wszelkie uchwały w zakresie działalności gminy pobiera Rada miejska, łącznie z Magistratem. Wykonanie tych uchwał zarządza Magistrat, wykonuje zaś burmistrz z pomocą delegacji, wyznaczonych przez Radę miejską, z pośród jej członków i mieszkańców miasta, z poza jej grona. Urzędników gminy mianuje Magistrat i burmistrz w porozumieniu z Radą miejską.

Gmina wiejska stanowiła już w XVIII wieku związek komunalny, uznany przez państwo i uprawniony do pobierania uchwał w niektórych sprawach zarządu miejscowego, z zastrzeżeniem zatwierdzenia władzy państwowej. Gminę reprezentowało ówczesnie zebranie gromady, t. zn. ogółu właścicieli

gruntów włościańskich, którzy w miarę potrzeby zbierali się na obrady pod przewodnictwem sołtysa. Uchwały zapadały przez plenarne głosowanie, gmina była w owym czasie przede wszystkim związkiem sąsiedzkim i załatwiała w drodze samopomocy i współdziałania sprawy, wynikające z najbliższych potrzeb miejscowych czynności administracyjno-policyjne i sądownictwo gminne sprawował sołtys z ławnikami, w imieniu i z polecenia zwierzchności dworskiej.

Ustawa z d. 14 kwietnia 1856 r. zezwoliła w 6 prowincjach wschodnich na tworzenie Rad gminnych z wyborów ludności, w miejsce i z prawami zebrań gromadzkich. Niebawem wydana ustawa z d. 13 grudnia 1872 r. rozszerzyła autonomję gmin wiejskich i przyznała im prawo wyboru sołtysa i ławników, z zastrzeżeniem zatwierdzenia wyborów przez radcę ziemskiego. Ostatnia wreszcie ustawa z d. 3 lipca 1891 r., wydana dla 7 prowincji wschodnich, usunęła w znacznej większości gmin dawne zebrania gromadzkie przez wprowadzenie obowiązku ustanawiania Rad gminnych we wszystkich gminach, liczących powyżej 40 mieszkańców, posiadających prawo głosowania. Jednocześnie ustawa ta ukonstytuowała ostatecznie gminę wiejską, jako związek komunalny, obejmujący ogół ludności, zamieszkujący jej obszar. Gdy bowiem dotąd prawo korzystania z zasobów i urządzeń gminy przysługiwało jedynie właścicielom gruntów włościańskich, uprawnionym do udziału w zebraniach gromadzkich, obecnie wszyscy mieszkańcy gminy zostali pod tym względem w zasadzie zrównani. Jedynie prawo wyborcze i prawo sprawowania urzędów honorowych w gminie zachowano dla „członków gminy”, za których uznano jednak wszystkich jej mieszkańców, stale osiadłych i posiadających własność nieruchomą lub opłacających jakiegokolwiek podatki bezpośrednio.

Ustawa z roku 1891 umożliwiła większym gminom wiejskim przystosowywanie szczegółów ich ustroju do warunków miejscowych. Tak np. gminy mogą na mocy samoistnych uchwał zwiększać liczbę ławników i tworzyć kolegjalne urzędy gminne na wzór magistratów miejskich. W gminach, liczących powyżej 3000 mieszkańców, może być mianowany sołtys zawodowy na lat 12. Urzędnik ten, podobnie jak burmistrz w gminie miejskiej, niekoniecznie musi być członkiem gminy. Natomiast w odróżnieniu od gmin miejskich, sołtys (lub zwierzchność gminna) jest w gminie wiejskiej wyłącznym organem wykonawczym, podobnie jak burmistrz w gminie francuskiej. Rady gminne i zebrania gromadzkie—obradujące pod przewodnictwem sołtysa—mają jedynie moc pobierania uchwał i ogólnej kontroli czynności sołtysa.

Gmina zbiorowa. W dzielnicach nadreńskich, podległych w początkach ubiegłego wieku wpływom francuskim, utrwał się jednolity typ gminy dla miast i wsi. Odpowiadał on warunkom miejscowym i zdołał tak dalece pozyskać zaufanie ludności, że późniejsza ustawa pruska z d. 23 lipca 1895 r. zachowała go bez znaczących zmian.

Jako pozostałość francuska przetrwały też wielkie gminy (**Bürgermeistereien, Amtsgemeinden**), stworzone przez władze francuskie z zespolenia drobnych gmin, niezdolnych do spełniania większych zadań zarządu miejscowego. Coprawda ustawa z dnia 23 lipca 1845 r. przywróciła owe zniesione przez Francuzów drobne gminy, utrzymała jednak zarazem i owe wielkie gminy, jako podrzędne okręgi administracyjne w obrębie powiatów. W późniejszym czasie okręgi owe odzyskały charakter korporacyjny i stały się **gminami zbiorowymi (Samtgemeinden)**.

Władzę wykonawczą w gminie zbiorowej sprawuje burmistrz (**Bürgermeister, Amtman**), mianowany wzorem francuskim przez władzę państwową. Uchwały pobiera zgromadzenie gminne, złożone z naczelników i radnych poszczególnych gmin, wchodzących w skład gminy zbiorowej oraz z najwyższej opodatkowanych właścicieli gruntów.

Zakres działania gminy zbiorowej obejmuje wszelkie sprawy zarządu miejscowego, dotyczące gmin, wchodzących w jej skład. W Westfalji gminy zbiorowe podejmują nowe zadania administracyjne tylko za zgodą wszystkich poszczególnych gmin i obszarów dworskich. W Nadrenji zgromadzenia gminne stanowią samoistnie, z zastrzeżeniem zatwierdzenia uchwały przez Wydział powiatowy o podejmowaniu takich zadań przez gminę zbiorową lub też o pozostawieniu ich gminom jednostkowym.

Dr. A. Pragier.

(dok. nast.)

O budowie dróg gruntowych w powiecie Zamojskim ziemi Lubelskiej *).

Stan dróg kołowych w powiecie Zamojskim, jednym z bogatszych powiatów, znajduje się w rażącej sprzeczności z normalnymi potrzebami ludzkiemi; dość zasnaczyć, że na terenie powiatu, wynoszącym 1810 klm. kw. i liczącym około 162.000 mieszkańców, dróg bitych jest zaledwie 78 kilometrów, co stanowi 0,043 klm. na 1 klm. powierzchni i 5 kilometrów na 10.000 mieszkańców.

Ważniejszych arterji komunikacyjnych, nie posiadających nawierzchni bitej (drogi powiatowe i gminne), powiat ma około 500 kilometrów. Stan dróg gruntowych, ze względu na charakter gruntów, jesienią i na wiosnę jest fatalny; bardzo często zachodzą prawie przerwy ruchu na tych drogach, spowodowane rozmiękczeniem drogi i absolutną niemożnością przewożenia ciężarów; odcinki piaszczyste znowuż utrudniają ogromnie ruch w czasie pogody suchej.

Budowa nowych dróg bitych w powiecie Zamojskim jest związana, z braku materiałów kamiennych, z ogromnymi trudnościami; znajdujące się zaś na terenie powiatu klinkiernie mało mogą dać klinkieru dla nowych dróg, ponieważ muszą

*) Artykuł poniższy, złożony redakcji jeszcze w czerwcu r. b. ukazuje się ze względów niezależnych od autora z dużym zapóźnieniem.

przedewszystkiem zaopatrywać w materiał istniejące drogi klinkierowe.

Wobec takiego stanu rzeczy, Sejmik i Wydział Powiatowy w Zamościu, chcąc walczyć z bezdrożem w powiecie, zdecydowały zabrać się do ulepszenia dróg gruntowych, prowadząc te roboty w większej skali.

Traktując tę sprawę należycie i poważnie, Wydział Powiatowy zastosował jedyny racjonalny sposób—wykonanie robót za pomocą maszyn.

W tym celu nabyto potrzebne narzędzia i maszyny: traktor benzynowy o sile $\frac{30}{18}$ K. M., równacz o długości noża 8 stóp i 6 cali, dwie łopaty konne sankowe, pojemności po 0,3 metr.³, dwa włoki żelazne (z szyn kolejowych) wagi 100 i 160 kłgr. i zastosowano też do robót konny walec drogowy wagi 3—4 tonn.

Rozpoczęte około 15 maja roboty na drodze Zamość—Krasnobród prowadzone są umiejętnie i intensywnie.

Dla zwiększenia wydajności pracy Wydział Powiatowy zamierza w najbliższym czasie nabyć jeszcze: traktor czołgowy, równacz o długości noża 2,5—3,0 metra, cztery łopaty konne sankowe, cztery-sześć łopat konnych kołowych i pięć-sześć włoków drewnianych.

Grunty, po których przechodzą drogi powiatu Zamojskiego, są bardzo różnorodne, czego przykładem może służyć, chociażby dwudziestokilometrowy odcinek drogi Zamość—Krasnobród, jak to wskazuje niżej przytoczona tabelka.

№ porządkowy.	Kilometr.	Rodzaj gruntu i jego przybliżony skład.
1	1- 2,8	Glina, margiel, zawiera około 15 proc. piasku i 85 proc. pyłowo-gliniastych.
2	2,8- 4,7	Piaszczysty, zawiera około 88 proc. piasku, 12 proc. pyłowo-gliniastych.
3	4,7- 7,0	Grunt bielcowy (wapnisty), zawiera od 0 do 60 proc. piasku i od 100 do 40 proc. wapienia lub wapienia z humusem.
4	7,0- 8,3	Piaszczysty, zawiera około 85 proc. piasku i 15 proc. pyłowo-gliniastych.
5	8,3-10,0	Grunt bielcowy, jak № 3.
6	10,0-10,5	Próchnicowy (torf), zawiera około 78 proc. piasku i 22 proc. próchnicy.
7	10,5-10,8	Piaszczysty, zawiera około 85 proc. piasku i 15 proc. próchnicy.
8	10,8-11,2	Próchnicowy (torf), jak № 6.
9	11,2-14,8	Piaszczysty, zawiera około 86 proc. piasku i 14 proc. pyłowo-gliniastych.
10	14,8-19,0	Żółtoziem (löss), zawartość piasku 0 proc.
11	19,0-20,0	Piaszczysty, jak № 9.

Wobec tego, że grunty te w stanie swym obecnym nie nadają się na nawierzchnię ulepszonej drogi gruntowej, Wydział Powiatowy Zamojski chce wyzyskać to, że dopełniające się wzajemnie grunty

(dla stworzenia twardej nawierzchni) sąsiadują ze sobą, i zarządzić odpowiednie mieszanie gruntów dla uzyskania trwalszej nawierzchni drogi (o grubości 20—40 cm). W celu niezbędnych badań gruntów stwarza się małe laboratorium podręczne przy oddziale technicznym Sejmiku; potrzebne badania ilościowe i jakościowe składowych części gruntów już się dokonywują i będą się nadal kontynuowały; na podstawie tych badań i prób ustalają się proporcje mieszanki różnych gruntów, dające najlepsze wyniki, a dla uskutecznienia samego mieszania gruntów na nawierzchni drogi Wydział Powiatowy sprowadza stosowne narzędzia.

Z zupełną pewnością można twierdzić, że są to pierwsze w Polsce roboty ulepszania dróg gruntowych sposobem maszynowym, z uwzględnieniem również jakości gruntów,—kierowane zdrową myślą przewodnią i uskuteczniane rzeczywiście z chęcią dobra społecznego i zrozumieniem rzeczy.

Wysiłki Wydziału Powiatowego, a przede wszystkim przewodniczącego Wydziału i kierownika oddziału technicznego, zasługują na to, by służyć przykładem dla innych, znajdujących się w podobnych warunkach Związków Powiatowych.

Miejmy nadzieję, że wyniki prac i osiągnięte rezultaty zostaną z czasem ogłoszone przez oddział techniczny Sejmiku i będą poważnym wkładem do skarbnicy polskiej wiedzy technicznej.

Inżynier L. Borowski.

Czerwiec 1922.
Warszawa.

Nowe wydawnictwa.

Polecamy uwadze czytelników nowe wydawnictwo Spółdzielni Wydawniczej p. t. „**Parcelacja a reforma rolna**“ prof. Z. Ludkiewicza.

D. 15 lipca ukazał się № 1 nowego czasopisma p. t. „**Prewodnik Spółdzielni Budowlanych**“, poświęcony sprawom spółdzielczości budowlanej. Zawiera prócz wstępu, omawiającego kwestję odbudowy naszej, zabudowy i przebudowy, artykuł znanego kooperatysty M. Rapackiego o „**Spółdzielczości budowlanej i mieszkaniowej**“, redaktora czasopisma inż. C. Łukaszevicza o „**Betonie i wyrobach betonowych w gospodarstwie wiejskiem**“ oraz inż. St. Nowickiego o „**Szkolnictwie zawodowym w związku z rozwojem przemysłu ceramicznego i odbudowę kraju**“, pozatem kronikę, komunikaty i ocenę wydawnictw fachowych. Pismo jest organem Związku (Patronatu) Spółdzielni Budowlanych i sądząc z pierwszego numeru zapowiada się nietylko jako wydawnictwo interesujące i dobrze redagowane, ale i jako poważna placówka naszej twórczości gospodarczej. Miłym obowiązkiem „Samorządu“ jest powitać nowego towarzysza pracy i życzyć mu nalezego powodzenia.

Zeszyt 9—10—11 „**Ubezpieczeń Społecznych**“, wydawanych przez Kasę Chorych m. Warszawy pod redakcją H. Sella, zawiera referat d-ra Chmielewskiego „**O udostępnieniu zdrojowisk krajowych dla szerszych**

warstw ludności“, sprowadzający się do następujących wniosków:

1) Zdrojowiska i stacje klimatyczne muszą być dostępne dla szerokich warstw ludowych.

2) Obecny stan pomocy prywatnej i społecznej dla szerszych warstw ludności, polegający na wydawaniu biletów bezpłatnych na kąpiele, zwolnieniu od taksy kuracyjnej, podtrzymywaniu niewielkich szpitalików lub schronisk jest nieracjonalny, gdyż zaspakaja, i tylko częściowo, potrzeby niewielkiej liczby przygodnych chorych.

3) Powyższe ulgi połowiczne, oraz proponowane ulgi na kolejach i w aprowizacji niezamożnych chorych, niewykonalne w praktyce, są nawet szkodliwe, gdyż wprowadzają w błąd szerszy ogół ludności i mogą ściągać do zdrojowisk rzesze liczniejsze, narazone na wyzysk właścicieli mieszkań, i służyć do obniżenia poziomu zdrowotności miejsc kąpielowych.

4) Jedynym rozwiązaniem sprawy jest szeroka inicjatywa społeczna i państwowa polegająca na tworzeniu szpitali, domów zdrowia oraz kolonji letnich, organizowanych przez Kasy Chorych w zdrojowiskach i uzdrowiskach tak rządowych jak i prywatnych.

5) Koniecznym jest zebranie dokładnych danych statystycznych we wszystkich zdrojowiskach i uzdrowiskach o ilości niezamożnych kuracjuszków oraz zbadanie warunków sanitarnych, w jakich się znajdują i rodzaju pomocy społecznej, względnie rządowej, z jakiej korzystają.

Akty państwowe i rządowe.

Ordynacja wyborcza do Sejmu z dnia 28 lipca 1922 r.

(Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 66 z dn. 18 sierpnia r. 1922 p. 590).

ROZDZIAŁ I. PRAWO WYBIERANIA.

Art. 1. Prawo wybierania posłów do Sejmu ma, wyjąwszy wojskowych w służbie czynnej, każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej bez różnicy płci, który w dniu ogłoszenia wyborów w Dzienniku Ustaw ma ukończonych 21 lat wieku i w myśl postanowień niniejszej ustawy prawa tego nie jest pozbawiony.

Art. 2. 1. Każdy wyborec ma prawo wybierania tylko w tym okręgu wyborczym, w którym zamieszkuje pryncypalnie od przedednia ogłoszenia wyborów w Dzienniku Ustaw.

2. Głosować wolno tylko osobiście.

3. Każdy wyborec ma prawo oddania jednego głosu w jednym tylko obwodzie głosowania, w którym zgodnie z przepisami art. 83 ustawy niniejszej zostanie wpisany do spisu wyborców.

Art. 3. Prawo wybierania nie przysługuje:

1) pozbawionym całkowicie lub częściowo własności, tudzież upadłym dłużnikom — w czasie trwania tego stanu;

2) prawomocnie skazanym wyrokiem sądowym, jeśli łącznie orzeczono oddanie, względnie dopuszczalność oddania pod dozór policyjny lub do domu pracy — na czas trwania dozoru lub bytu w domu pracy — w każdym razie przez lat 3 po prawomocności wyroku, o ile w myśl innych przepisów pozbawienie praw wyborczych nie rozciąga się na czas dłuższy;

3) nadto w b. dzielnicy rosyjskiej prawomocnie skazanym: a) za zbrodnie tudzież na kary, z którymi łączy się

pozbawienie lub ograniczenie praw (art. 25—30 K. K.), tudzież pozbawionym praw myśl kodeksu kar głównych i poprawczych; b) za przestępstwa, wymienione w art. 79 cz. 2, 149, 158—160, 168 cz. 2 ust. 2, 212 cz. 2, 274, 276, 277 cz. 2, 274—276, 277 cz. 2, 29, 281 cz. 2, 233, 351, 352, 420 ust. 2, 427—429, 431 cz. 1, 431, 432, 433 cz. 2, 434, 435 cz. 2, 438—441, 442 cz. 3, 443 cz. 3, 445, 446, 466, 501 cz. 1 u t. 2, 502 cz. 2, 505 cz. 1, 515—521, 521—527, 529, 574 cz. 1 i 2, 575—578, 580, 591, 601, 602, 607—619, 620 cz. 3, 657, 658, 665, 663 cz. 2, 671 Kodeksu Karnego z r. 1903 bez względu na wymiar orzeczonej kary; c) za przestępstwa, wymienione w art. 24 cz. 2, 285 cz. 2, 289 K. K. z r. 1903, jeżeli orzeczono, jako karę główną, co najmniej karę pozbawienia wolności; d) za przestępstwa, wymienione w art. 551, 552 cz. 1, 2 i 3 i 56—59 K. K. z r. 1903, jeżeli orzeczono, jako karę główną, przynajmniej karę trzymiesięcznego więzienia; e) za przestępstwa, przewidziane w części XXXII, XXXIII i XXXVI K. K. z r. 1903, jeśli ustawa przewiduje karę w więzieniu lub karę surwacu; f) za przestępstwa, przewidziane w części IV i XXXVII K. K. z r. 1903, jeżeli ustawa przewiduje karę więzienia, za stępującego dom poprawy; g) za przestępstwa, przewidziane w ustawie z dnia 20 lutego 1920 r. w przedmiocie kar za pogwałcenie przepisów, dotyczących powszechnego obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. Nr. 20 poz. 14), jeśli wymierzono karę więzienia; h) za występki, przewidziane w dekreście z dnia 8 stycznia 1919 r. o postanowieniach karnych za przedziałanie wyborom do Sejmu i wykonywaniu obowiązków poselskich (Dz. P. P. Nr. 5 poz. 96), jeśli wymierzono karę pozbawienia wolności; i) za przestępstwa, polegające na lekarskim wyzyku pozbawienie prawa wybiierania rozciąga się na czas trwania skutku, przewidzianych w art. 25—30 K. K., a zresztą ustaje z upływem lat 3 po odbyciu kary, o ile przepis szczególny nie zawiera innego postanowienia;

5) w b. dzielnicy austriacko-węgierskiej prawomocnie skazanym: a) za zbrodnie, przewidziane w austr. ustawie karnej, tudzież za przekroczenia kradzieży, sprzeniewierzenia i uciesnictwa w tychże oszustwa i kuplerstwa (§§ 460, 461, 463, 464, 512 Ust. Karn.); b) za przestępstwa, przewidziane w § 1 ustawy z dnia 28 maja 1881 r. o środkach zaradczych przeciw nierzetelnemu postępowaniu w czynnościach kredytowych (Dz. P. P. Nr. 47, względnie §§ 2, 3 i 4 ces. roz. z dnia 12 października 1914 r. (Dz. P. P. Nr. 75)); c) za przestępstwa przewidziane w § 1 ustawy z dnia 20 maja 1883 r. o przepisach karnych przeciwko udaremnieniu egzekucji (Dz. P. P. Nr. 78); d) za przekroczenia, przewidziane w § 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 24 maja 1885 r. zawierającej postanowienia karne o douczalności osadzenia w domach pracy przymusowej lub zakładach poprawczych (Dz. P. P. Nr. 89) za przekroczenia, przewidziane w § 1 ustawy z dnia 19 lipca 1877 r. zawierającej przepisy, mające na celu podźnienie tmy opilstwu (Dz. P. P. Nr. 67) i w §§ 523 i 524 Ust. Karn., jeżeli orzeczono karę aresztu; f) za przestępstwa przewidziane w §§ 66—69 ustawy z dnia 5 lipca 1912 r. w przedmiocie wprowadzenia nowej ustawy o sile zbrojnej (Dz. P. P. Nr. 128), o ile przestępstwo popełniono przez cewko polskiej sile zbrojnej; g) za przestępstwa, przewidziane w ustawie z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lihw wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 419) w przedmiocie obowiązków w tym przedmiocie przepisach, jeśli ze skazani m łączą się te same skutki, co ze skazaniem za przekroczenia oszustwa; h) za występki, przewidziane w ustawie z dnia 26 stycznia 1907 r. w przedmiocie postanowień karnych, mających na celu ochronę wyborów (Dz. P. P. Nr. 8), a to na czas, określony w § 14 tejże ustawy; i) za przestępstwa, przewidziane w §§ 11, 18 i 19 ustawy z dnia 16 stycznia 1896 r. o kupczemu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi (Dz. P. P. Nr. 89, z r. 1897); pozbawienie prawa wybiierania, o ile skutków karnosądowych skazania nie uchyliło wcześniej, ustaje prz zbrodniach, wymienionych w § 6 ust. 1—10 ustawy z dnia 15 listopada 1867 r. (Dz. P. P. Nr. 131), z chwilą odbycia kary, przy zbrodniach, za które orzeczono karę co najmniej pięcioletniego pozbawienia wolności—po dźiesięciu latach po odbyciu kary, przy innych zbrodniach—po latach pięciu po odbyciu kary, zaś przy występkach i przekroczeniach—po upływie lat trzech po odbyciu kar;

6) w b. dzielnicy pruskiej: a) pozbawionym prawomocnym wyrokiem sądowym obywatelskich praw honorowych,

a to na czas trwania tego stanu; b) prawomocnie skazanym za kradzież i sprzeniewierzenie (cz. 2 rozdział XIX Kodeksu Karnego, obowiązującego w byłej dzielnicy pruskiej), oszustwo i nieuczciwość (cz. 2 rozdział XXII Kodeksu), lihwarski wyzyk, kuplerstwo, tudzież za zbrodnie i występki, odnoszące się do wykonywania praw obywatelskich (cz. 2 rozdział V Kodeksu), tudzież za przestępstwa, przewidziane w dekreście z dnia 2 maja 1919 r. o postanowieniach karnych za przedziałanie wyborom do Sejmu i wykonywaniu obowiązków poselskich (Tygodnik Urzędowy Poznański № 11 poz. 49) a to w braku innych przepisów prawnych na przeciąg lat trzech po odbyciu kary;

7) Prawomocnie skazanym przez sądy wojskowe za przestępstwa pospolite, wyszczególnione po użyż w ustępach 4, 5 i 6, oraz za przestępstwa wojskowe, jeśli orzeczono utratę obywatelskich praw honorowych lub postąpiłono w myśl art. 23, 24, 42 i 43 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1921 r. w przedmiocie wprowadzenia w życie wojskowego kodeksu Karnego (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 369).

Art. 4. Kto w myśl art. 3 został pozbawiony prawa wybiierania na obszarze jednej dzielnicy, traci to prawo na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ II. Wybieralność.

Art. 5. 1. Wybieralnymi do Sejmu mogą być wszyscy obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, posiadający prawo wybiierania, nie wyłączając wojskowych w służbie czynnej, niezależnie od miejsca zamieszkania w kraju lub zagranicą, którzy do dnia ogłoszenia wyborów ukończyli 25 lat.

2. O zakwestjonowanym prawie wybieralności rozstrzyga wyłącznie Sejm Najwyższy.

Art. 6. 1. Państwowi urzędnicy administracyjni wszelkich dekastacji oraz sędziowie i urzędnicy sądowi nie mogą być wybiierani w tych okręgach wyborczych, w których pełnią służbę.

2. Przepis ten nie dotyczy urzędników, pełniących służbę przy władzach centralnych.

Art. 7. 1. Pracownicy państwowi i samorządowi z wyjątkiem ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów wyższych uczelni z chwilą wyboru na posła trzymają na czas trwania mandatu podobnego urlopu bezpłatny.

2. Laty, spędzone na wykonywaniu mandatu poselskiego, liczą się do lat służby.

Art. 8. Wojskowi w razie wyboru na posła zostają na czas trwania mandatu poselskiego przeniesieni w stan nieczynny ze zwolnieniem od wszelkiej zależności służbowej bez prawa noszenia munduru.

ROZDZIAŁ III. Liczba posłów, okręgi wyborcze i obwody głosowania.

Art. 9. Wyborcy z całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej wybierają 444 posłów, z których 372 przypada na listy, wystawione w okręgach, a 72 na listy państwowe.

Art. 10. 1. Dla przeprowadzenia wyborów obszar Rzeczypospolitej Polskiej dzieli się na okręgi wyborcze.

2. Wykaz okręgów wyborczych i liczbę posłów, przypadających na każdy okrąg wyborczy, wyszczególnia się w załączniku do niniejszej ustawy.

3. Powiaty przyjmują się w takich granicach, jakie mieć one będą w dniu ogłoszenia wyborów.

4. W razie utworzenia nowego powiatu włącza się go do tego okręgu wyborczego, do którego należała większa część ludności, zamieszkałej w jego granicach.

Art. 11. Podział na okręgi wyborcze oraz liczba posłów, przypadająca na poszczególne okręgi, będą określone osobną ustawą po każdym powszechnym spisie ludności.

Art. 12. 1. Każdy okrąg wyborczy dzieli się na obwody głosowania.

2. Władza administracyjna I instancji przeprowadza podział na obwody głosowania, wyznaczając jednocześnie lokal wyborczy, o ile możliwości, w środku każdego obwodu, bacząc na to, aby w związku ze stosunkami miejscowymi możliwie równomiernie ułatwić w zytakim wyborom korzystanie z prawa wybiierania, tudzież przestrzegając następujących warunków:

1) żeby żaden obwód nie liczył więcej, aniżeli 3.00 mieszkańców,

- 2) żeby żaden wyborca nie miał z mieszkania dalej do lokalu wyborczego, aniżeli 6 km.,
- 3) żeby nie tworzone obwodów, składających się z różnych gmin, a względnie i części tychże.

3. W granicach powyższych postanowień jest dozwolone:

- 1) łączenie kilku wsi (osad, miejscowości), jako całości w jeden obwód głosowania,
 - 2) dzielenie większych wsi (osad, miejscowości) na dwa lub więcej samistnych obwodów głosowania.
4. Odstępstwa od tych warunków są dopuszczalne tylko ze względu na ni wykonalność.

ROZDZIAŁ IV. Zarządzenie i ogłoszenie wyborów.

Art. 13. 1. Wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej najpóźniej w tygodniu po wygaśnięciu mandatów poprzedniego Sejmu (art. 11 Konstytucji), o ile nie znajdzie zastosowania art. 26 Konstytucji.

2. Zarządzenie to będzie ogłoszone w Dzienniku Ustaw i ma zawierać kalendarz wyborczy, z oznaczeniem miesiąca i dnia, w którym upływają terminy, przewidziane w ordynacji.

Art. 14. 1. W akcie zarządzenia wyborów ma być oznaczony dzień głosowania, który przypaść powinien na niedzielę.

2. Głosowanie odbywa się jednego dnia w całym Państwie. Głosowanie wyznaczone będzie najwcześniej na 78-y dzień przed dniem ogłoszenia wyborów w Dzienniku Ustaw.

ROZDZIAŁ V. Komisje wyborcze.

Art. 15. 1. Dla przeprowadzenia wyborów będą ustanowione:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
- 2) okręgowe komisje wyborcze po jednej dla każdego okręgu wyborczego,
- 3) obwodowe komisje wyborcze po jednej dla każdego obwodu głosowania.

2. Państwowa Komisja Wyborcza i okręgowe komisje wyborcze będą ustanowione niezwłocznie po ogłoszeniu wyborów, obwodowe zaś komisje wyborcze — niezwłocznie po podziale okręgu na obwody.

3. Okręgowe i obwodowe komisje wyborcze rozwiązują się po ukończeniu czynności wyborczych. Państwowa zaś Komisja Wyborcza urządza aż do wygaśnięcia mandatów (art. 11 Konstytucji), względnie aż do rozwiązania Sejmu (art. 26 Konstytucji).

Art. 16. 1. Nadzór nad czynnościami komisji wyborczych sprawuje Generalny Komisarz Wyborczy.

2. Generalny Komisarz Wyborczy i jego zastępcę mianuje na wniosek Prezesa Rady Ministrów Prezydent Rzeczypospolitej z pomiędzy trzech kandydatów, przedstawionych przez zebranie Prezesów Sądu Najwyższego.

Art. 17. 1. Państwowa Komisja Wyborcza składa się z Generalnego Komisarza Wyborczego, jako przewodniczącego oraz z 8 członków, względnie 8 ich zastępców, przedstawionych Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu przez ośm najliczniejszych klubów poselskich ustępującego Sejmu.

2) Mężowie zaufania, delegowani przez pełnomocników ważnie zgłoszonych państwowych list wyborczych, po jednym od każdej listy, mają prawo uczestniczenia we wszystkich zebraniach Państwowej Komisji Wyborczej z głosem doradczym w sprawach, dotyczących ich list.

3) Zastępca Generalnego Komisarza Wyborczego, jako też zastępcy innych członków, wchodzi w skład komisji tylko w razie nieobecności osoby, którą zastępują.

Art. 18. Uprawnione kluby poselskie zakomunikują Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu imię, nazwisko, zawód i dokładny adres każdego z wydelegowanych członków komisji i zastępców przed upływem 8 dni od dnia ogłoszenia wyborów.

Art. 19. 1. Okręgowa komisja wyborcza składa się z przewodniczącego i 5 członków. Przewodniczącym komisji względnie jego zastępcą, jest sędzia, urzędujący w okręgu wyborczym, a mianowany przez Generalnego Komisarza Wyborczego na wniosek prezesa sądu apelacyjnego, właściwego dla siedziby komisji.

2. Jednego członka komisji, względnie jego zastępcę, mianuje wojewoda, właściwy dla siedziby komisji w okręgu

wyborczym Nr 1 (m. st. Warszawa) mianuje go Komisarz Rządu.

3. Co do wyboru 4 członków komisji, tudzież 4 ich zastępców, mają zastosowanie przepisy następujące.

4. W okręgach wyborczych Nr. 1, 13, 34, 41 i 50 (m. st. Warszawa, Łódź, Poznań, Kraków i Lwów) wybiera ich rada miejska

5. W innych okręgach wyborczych wybiera 2 członków komisji i ich zastępców rada miejska miasta, w którym komisja ma swoją siedzibę, 2 członków zaś i ich zastępców wybiera sejmik powiatowy tego powiatu, w obrębie którego komisja ma swoją siedzibę.

6. Jeżeli w obrębie powiatu sejmik powiatowy nie istnieje, wybiera 2 członków komisji i ich zastępców zgromadzenie przełożonych gmin tego powiatu.

7. Rady powiatowe w Małopolsce nie są uważane za sejmik powiatowy w myśl niniejszego artykułu.

8. Zastępca przewodniczącego i zastępcy innych członków wchodzi w skład komisji tylko w razie nieobecności osoby, którą zastępuje.

Art. 20. 1. Generalny Komisarz Wyborczy, względnie wojewoda (Komisarz Rządu) dokonuje nominacji przewidzianych w art. 19, najpóźniej w 10 dni po dniu ogłoszenia wyborów. Nominacje należy ogłosić najpóźniej w 12 dniu po dniu ogłoszenia wyborów w wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

2. Starosta, względnie prezydent miasta (burmistrz), zwoła bezzwłocznie po ogłoszeniu wyborów posiedzenie sejmiku, względnie rady miejskiej, celem dokonania wyboru członków komisji i ich zastępców.

3. Przewodniczących gmin zaprasza starosta dla dokonania wyboru co najpóźniej na 4 dni przed dniem wyboru.

4. Wybór powinien być w każdym razie dokonany w ciągu 12 dni od dnia ogłoszenia wyborów.

5. Gdyby do dnia dwunastego wybór z jakiegokolwiek powodów nie był dokonany, mianuje przewodniczący okręgowej komisji wyborczej brakujących członków, którzy urzędować będą aż do chwili dokonania prawomocnego wyboru. Mianowanie takie musi być niezwłocznie w okręgu specjalnie ogłoszone wraz z motywami.

6. Wybór odbywa się kartkami. Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów. W razie równości rozstrzyga los, wyciągnięty przez starostę, względnie prezydenta miasta (burmistrza).

7. Przewodniczący zawiadomi zebranych bezzwłocznie o wynikach głosowania i prześle protokół wyboru z dokładnym adresem wybranych przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej.

8. Ewentualne protesty przeciwko wyborom należy wnieść najpóźniej przed upływem 14 dni od dnia ogłoszenia wyborów do przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej. Protesty rozstrzyga senat sądu okręgowego, składający się z trzech sędziów; wyznaczonych przez prezesa sądu, w byłej zaś dzielnicy pruskiej — wojewódzki sąd administracyjny.

9. W razie unieważnienia wyborów należy zarządzić bezzwłocznie nowe wybory. Członkowie, wybrani w poprzednim wyborze, urzędują aż do dokonania nowego wyboru.

10. Najpóźniej 14 dnia po dniu ogłoszenia wyborów ogłosi przewodniczący okręgowej komisji wyborczej jej skład w wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

Art. 21. 1. Przy okręgowych komisjach wyborczych ustanowieni będą komisarze wyborczy, mianowani przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

2. Okręgowe komisje wyborcze są obowiązane podawać swe decyzje na piśmie do wiadomości komisarza wyborczego w przeciągu 48 godzin.

3. Komisarz wyborczy ma prawo w ciągu dalszych 48 godzin zaskarżania orzeczeń komisji do Sądu Najwyższego tylko z powodu niezachowania przepisów prawa.

4. Zaskarżenie nie wstrzymuje postępowania wyborczego.

5. Komisarzowi wyborczemu przysługuje prawo przeglądania wszelkich aktów wyborczych.

Art. 22. 1. Obwodowa komisja wyborcza składa się z przewodniczącego i 4 członków.

2. Przewodniczącemu komisji i jego zastępcę mianuje okręgowa komisja wyborcza na pierwszym swoim posiedzeniu.

3. Jednego członka komisji i tegoż zastępcę mianuje władza administracyjna I instancji, 3 zaś członków i tyluż zastępców wybiera rada gminna gminy, w której jest położony lokal wyborczy, przeznaczony dla komisji, tam zaś, gdzie rady gminnej niema, uprawnienie to przechodzi na zebranie sołtysów wsi, wchodzących w skład gminy, a w b. dzielnicy anstrjacko-węgierskiej na komisarza rządowego, który dokonuje nominacji na podstawie propozycji rady przybocznej.

4. Zastępcy wchodzi w skład komisji tylko w razie nieobecności członka, którego zastępuje.

5. Przewodniczący i wszyscy członkowie komisji i ich zastępcy powinni być wyborcami obwodu, względnie gminy, której obwód jest częścią.

6. Od tej zasady wolno w razie konieczności odstąpić, o ile chodzi o członka, mianowanego przez władzę polityczną, za zgodą okręgowej komisji wyborczej.

7. Dla dokonania wyboru 3 członków zwoła przełożony gminy radę gminną (zebranie gminne) najpóźniej na 15 dzień po dniu ogłoszenia wyborów.

8. Wybór odbywa się kartkami, przyczem przepisy art. 20 ust. 3 i 6 znajdują zastosowanie.

9. O wyborze zawiadomi przełożony gminy bezzwłocznie prezesa okręgowej komisji wyborczej. Jeżeli zawiadomienie to nie nadejdzie do prezesa okręgowej komisji wyborczej najpóźniej przed upływem 18 dni po ogłoszeniu wyborów, mianuje 3 członków komisji obwodowej i ich zastępców okręgowa komisja wyborcza. Członkowie ci urzędują aż do ich odwołania przez prezesa okręgowej komisji wyborczej, co nastąpi po dokonaniu wyboru przez radę gminną.

Art. 23. 1. Do powzięcia uchwały w Państwowej Komisji Wyborczej niezbędną jest obecność Generalnego Komisarza Wyborczego, względnie jego zastępcy, i przynajmniej 4 członków, do powzięcia zaś uchwały w okręgowej i obwodowej komisji wyborczej—obecność przewodniczącego, względnie jego zastępcy, i przynajmniej 2 członków.

2. Uchwały komisji zapadają zwykłą większością głosów. Przewodniczący nie głosuje, a w razie równości głosów—rozstrzyga.

Art. 24. 1. Jeden z członków komisji prowadzi protokół obrad komisji.

2. Protokoły powinny być podpisane przez wszystkich obecnych na zebraniu członków komisji.

Art. 25. 1. Członkiem Komisji Państwowej, okręgowej i obwodowej może być tylko osoba, posiadająca prawo wybierania w myśl art. 1 i umiejąca czytać i pisać po polsku.

2. Kandydat na posła nie może brać udziału w pracach komisji wyborczej okręgowej i obwodowej.

Art. 26. 1. Godność członków komisji wyborczych jest honorowa; od jej przyjęcia nikt nie może się uchylać bez usprawiedliwionych przyczyn. Członkowie komisji wyborczych, którzy uchylają się od spełnienia swych obowiązków bez usprawiedliwionej przyczyny, ulegają grzywnie do 20.000 mk.

2. Uiszczenie kary nie uwalnia od obowiązku, wynikającego z niniejszego artykułu.

3. Skazanie po raz trzeci powoduje wykreślenie z listy członków komisji.

4. Kary nakłada przewodniczący okręgowej komisji wyborczej, zaś na członków Państwowej Komisji Wyborczej—Generalny Komisarz Wyborczy.

5. Przeciw orzeczeniu karnym, tudzież przeciw zarządzeniu wykreślenia z listy członków komisji przysługuje dotkniętemu odwołanie do pełnej komisji.

Art. 27. Osoby, wchodzące w skład komisji wyborczych, podczas urzędowania pozostają pod ochroną prawa, przysługującą urzędnikom państwowym.

Art. 28. 1. Członkowie komisji wyborczych, o ile wskutek udziału w pracach wyborczych ponieśliby dotkliwy uszczerbek w swym zarobku dziennym, otrzymują za dzień rzeczywistej pracy djety, o ile mieszkają poza miejscem urzędowania—również zwrot kosztów podróży.

2. Wysokość djety i kosztów podróży określi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

ROZDZIAŁ VI. Publiczne ogłoszenia w gminach.

Art. 29. 1. Najpóźniej 10 dnia od daty ogłoszenia wyborów władza administracyjna I instancji poda do publicznej wiadomości we wszystkich gminach zarządzenia o ich po-

dziale, względnie ugrupowaniu w obwody głosowania, o lokalu wyborczym i lokalu urzędowym obwodowych komisji wyborczych.

2. Jednocześnie powyższe wiadomości zakomunikowane być mają okręgowej komisji wyborczej i Głównemu Urzędowi Statystycznemu.

Art. 30. Najpóźniej w 10 dni od dnia ogłoszenia wyborów ogłosi Generalny Komisarz Wyborczy w Monitorze Pofskim skład osobowy i lokal urzędowy Państwowej Komisji Wyborczej, tudzież miejsce, czas, sposób i ostatni termin zgłaszania państwowych list kandydatów. W ogłoszeniu powinny być powtórzone przepisy art. 58 i 59 niniejszej ustawy.

Art. 31. 1. Najpóźniej w 14 dniu od daty ogłoszenia wyborów okręgowa komisja wyborcza ogłosi publicznie we wszystkich gminach okręgu wyborczego dzień wyborów, godziny głosowania, liczbę posłów, którzy mają być wybrani w okręgu, miejsce, czas, sposób i ostatni termin zgłaszania kandydatów i oświadczeń w myśl art. 58, wreszcie skład osobowy i lokal urzędowy okręgowej komisji wyborczej.

2. Najpóźniej w 20 dni po dniu ogłoszenia wyborów zawiadomienia przez okręgowej komisji wyborczej naczelnika gminy o składzie obwodowych komisji wyborczych i podaje go do publicznej wiadomości.

3. Ogłoszenia te, jak również ogłoszenia, przepisane w art. 29, i wszelkie dalsze zmiany powinny być wykonane przez rozlepienie plakatów we wszystkich zamieszkałych miejscowościach, przynajmniej po jednym w każdej, i powinny być utrzymywane, a w razie potrzeby zastępowane nowymi do końca procedury wyborczej; poźatem ogłoszenia te powinny być wykonane w sposób, zwykle w danej gminie używany przy ogłoszeniu rozporządzeń.

ROZDZIAŁ VII. Spisy wyborców.

Art. 32. 1. Naczelnicy gmin (prezydenci, burmistrz, wójtowie, zarządcy obszarów dominjalnych) najpóźniej do dnia 20 od daty ogłoszenia wyborów sporządzą dla każdej miejscowości spis wyborców w trzech egzemplarzach.

2. Jeżeli miejscowość jest podzielona na dwa lub więcej obwodów głosowania, należy ułożyć spis dla każdego obwodu z osobna.

3. Spis wyborców będzie ułożony w miejscowościach, w których przeprowadzono numerację domów wedle ulic i placów, w porządku abecadłowym ulic i placów, do obwodów przydzielonych. Dla każdej ulicy i placu należy podać domy, numerowane w porządku numerów domów, począwszy od numeru najniższego, dla każdego zaś domu—wyborców, w domu tym w dniu ogłoszenia wyborów zamieszkałych, w porządku abecadłowym.

4. W miejscowościach, w których numerowanie domów jest przeprowadzone bez wymienienia ulic lub placów, należy w spisie umieścić domy w porządku numerów, poczynając od numeru najniższego. dla każdego zaś domu należy wyszczególnić wyborców w porządku abecadłowym.

5. W miejscowościach, w których numerowanie nie zostało przeprowadzone, należy spis wyborców sporządzić w porządku abecadłowym.

6. Dla każdego wyborcy należy wpisać nazwisko w porządku abecadłowym, imię, zawód, dzień, miesiąc i rok urodzenia, względnie wiek, wreszcie datę, od kiedy mieszka w obwodzie głosowania.

7. Wzór formularza dla spisu wyborców ustali rozporządzenie wykonawcze.

8. W każdym obwodzie będzie oprócz spisu urzędowego, w powyższy sposób sporządzonego, wyłożony razem z nim do przejrzania także spis abecadłowy ogólny z podaniem adresów wyborców.

9. W miastach, liczących więcej niż 10.000 mieszkańców, każdy wyborca może w ciągu dni 10 od ogłoszenia wyborów żądać od naczelnika gminy odbitki spisu wyborców. Naczelnik gminy wyda odbitkę zamawiającemu najpóźniej 21 dnia po dniu ogłoszenia wyborów za zwrotem kosztów, przypadających za jeden egzemplarz sporządzonej odbitki.

Art. 33. Wyborcę należy wpisać do spisu wyborców tej miejscowości, względnie tego obwodu głosowania, w którym mieszkał w przededniu ogłoszenia wyborów w Dzienniku Ustaw.

Art. 34. 1) Najpóźniej 21 dnia od ogłoszenia wyborów

prześle naczelnik gminy trzy egzemplarze spisu wyborców przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej, która zwoła komisję natychmiast i przedłoży jej spis do zbadania i zatwierdzenia.

2. Komisja ma prawo badania materiałów, na których podstawie sporządzone zostały spisy wyborców, i żądania od naczelnika gminy wyjaśnienia.

3. Najpóźniej 27 dnia od ogłoszenia wyborów przesła komisja obwodowa jeden egzemplarz zatwierdzonego spisu wyborców okręgowej komisji wyborczej, równocześnie zaś ogłasza publicznie w gminie w sposób używany do ogłoszeń gminnych, iż spis wyborców będzie wyłożony do przejrzania w lokalu komisji.

Art. 35. 1. Spisy wyborców będą wyłożone do przejrzania, począwszy od 28 dnia od ogłoszenia wyborów, przez dni 14 w lokalu urzędowym obwodowej komisji wyborczej, codziennie przez godzin 6 i to w takiej porze, by ułatwić wszystkim wyborcom przejrzanie spisu.

2. Prawo przeglądania spisu wyborców uprawnia także do robienia notatek i wyciągów ze spisu w sposób, niemożliwiający innym osobom przeglądania.

3. Godziny urzędowe komisji obwodowej będą ogłoszone w sposób, w danej miejscowości używany.

4. Najpóźniej do 42 dnia od daty ogłoszenia wyborów każdy obywatel ma prawo wniesić do komisji obwodowej reklamacje przeciw pominięciu jego samego, lub kogokolwiek innego w spisie wyborców, jak również przeciw wpisaniu tamże kogokolwiek nieuprawnionego.

5. Reklamacje mogą być zgłaszane pisemnie lub ustnie do protokołu i powinny być poparte dowodami, o ile nie dotyczą faktów powszechnie znanych.

6. Reklamacje bezimiennie nie będą przyjmowane.

Art. 36. 1. Reklamacje przeciw pominięciu osoby, uprawnionej do wybierania, załatwia komisja obwodowa niezwłocznie, wydaje w tej mierze decyzję i upełnia stosownie do niej spis wyborców.

2. W razie potrzeby może komisja obwodowa zażądać od żalującego się uzupełnienia przedłożonych dowodów.

3. Odmowną swoją decyzję komisja obwodowa osobie pominiętej w spisie doręcza w sposób, w art. 37 ust. 2 przepisany, i jednocześnie ogłasza ją przez wywieszenie obwieszczenia w lokalu komisji.

Art. 37. 1. O wniesieniu reklamacji przeciw wpisaniu do spisu wyborców osoby, nieuprawnionej do wybierania komisja obwodowa jest obowiązana w przeciągu 24 godzin zawiadomić osobę, której prawo wybierania zostaje podane w wątpliwość, z pouczeniem, iż służy jej prawo w ciągu 3 dni od daty doręczenia zawiadomienia, nie później wszakże niż do 48 dnia od ogłoszenia wyborów, wniesić na piśmie lub ustnie do protokołu sprzeciw, popierając go dowodami.

2. Doręczenie nastąpić musi albo przez pocztę za recepcją zwrotną, albo za potwierdzeniem odbioru do rąk własnych lub pełnoletniego członka rodziny, względnie domownika osoby, której prawo wybierania zaczęło.

3. Komisja obwodowa rozpatruje reklamacje oraz ewentualnie wnioski sprzeciwu i wydaje decyzje.

4. Doręczenie decyzji stronom interesowanym następuje sposobem w ustępie 2 przepisany, jednocześnie komisja obwodowa ogłasza ją przez wywieszenie obwieszczenia w lokalu komisji.

Art. 38. 1. Przeciw decyzjom obwodowej komisji wyborczej przysługuje każdemu wyborcy prawo zażalenia do okręgowej komisji wyborczej.

2. Jeżeli chodzi o osoby, w art. 36 ust. 3 i w art. 37 ust. 4 wymienione, należy zżalenie to wniesić przez właściwą komisję obwodową w ciągu dni trzech od daty doręczenia; dla innych w ciągu dni trzech od daty ogłoszenia decyzji.

Art. 39. 1. W razie uprawnomocnienia się decyzji komisji obwodowej prostuje ona odpowiednio do nich spisy wyborców.

2) Najpóźniej 52 dnia od daty ogłoszenia wyborów komisje obwodowe przysyłają okręgowym komisjom wyborczym obydwa egzemplarze sprostowanych i uzupełnionych przez siebie spisów wyborców wraz z aktami wniesionych reklamacji, sprzeciwów oraz zażaleń przeciw powyższym decyzjom.

3. Sprzeciwy, napływające do komisji obwodowej do dnia 56 po ogłoszeniu wyborów włącznie, mają być niezwłocznie przesłane dodatkowo komisji okręgowej.

Art. 40. Okręgowe komisje wyborcze rozpatrują wniesione zażalenia, rozstrzygają je i na tej podstawie ustalają ostatecznie spisy wyborców, a zatwierdziwszy je, przysyłają obydwa egzemplarze najpóźniej 62-go dnia od daty ogłoszenia wyborów obwodowym komisjom wyborczym, uzgadniając je z ich częściami podług nich trzecie egzemplarze, poprzednio otrzymane (art. 34) które odayają do właściwego naczelnika gminy (art. 32).

Art. 41. 1. Prawo zażarzania powyższych decyzji okręgowych komisji wyborczych przysługuje jedynie osobom, których prawa wybierania one dotyczą, tudzież okręgowym komisarzom wyborczym tylko z powodu nieachwiania przepisów prawa. Skarga ma być wniesiona do Najwyższego Sądu Bezpośredniego, a to przez osobę, której prawa wybierania decyzja dotyczyła, w ciągu 48 godzin od doręczenia decyzji, zaś przez okręgowych komisarzy wyborczych w ciągu 48 godzin od ogłoszenia tejże.

2. Co do składu Sądu Najwyższego i postępowania przed nim znajdują zastosowanie przepisy art. 105 i następujących niniejszej ustawy.

3. Postępowanie wszczęte na podstawie takiej skargi, nie wstrzymuje ustalenia list wyborczych i dalszego postępowania wyborczego.

Art. 42. Od chwili zatwierdzenia spisu wyborców przez okręgową komisję wyborczą (art. 39) wolno w spisie czynić poprawki tylko na mocy wyroku Sądu Najwyższego, którego oryginał lub odpis, uweryfikowany sąd wnie albo notarialnie, powinien być dołączony do aktów. Później wolno umiezczać w spisie nowych wyborców, wykreślać zaś z listy wolno tylko osoby zmarłe za przedłożeniem urzędowego świadectwa skonu, które będzie dołączone do aktów wyborczych.

Art. 43. 1. Najpóźniej w 6-tym dniu od daty rozpisanie wyborów wyłoży przewodniczący obwodowej komisji wyborczej z twierdzonego ostatecznie spisu wyborców (art. 40) do publicznego przeglądu przez dni 5 w lokalu urzędowym komisji.

2. Co do prawa przeglądania spisu oraz godzin jego wyłożenia, mają zastosowanie przepisy art. 35. Wyłożenie to ma te same skutki, co doręczenie decyzji komisji wyborczej zainteresowanemu wyborcy w wypadkach reklamacji, sprzeciwu i zażalenia.

ROZDZIAŁ VIII. Listy kandydatów.

Art. 44. 1. Kandydatury poselskie w okręgu wyborczym powinny być zgłaszane pisemnie na ręce przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej nie później, niż 30 dnia przed dniem wyborów.

2. Kandydatura może być zgłoszona tylko za zgodą kandydata. Odnoszące oświadczenie, zaobserwowanie jego własnoręcznym podpisem, powinno być wręczone przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej nie później, niż 22 dnia przed dniem wyborów. Oświadczenie to musi ponadto zawierać stwierdzenie, że kandydat uważa się za obywatela Polskiego i że wedle swej najlepszej wiedzy posiada bierne prawo wyborcze. W braku takiego oświadczenia należy wykreślić kandydata z listy.

3. Nikt nie może być w tym samym okręgu wyborczym zgłoszony na dwóch lub więcej listach kandydatów.

Art. 45. Zgłoszenie winno być podpisane łącznie lub na oddzielnych deklaracjach najmniej przez 50 wyborców, zamieszkałych w okręgu wyborczym.

Art. 46. Liczba kandydatów na listach okręgowej nie może przewyższać dwukrotnej liczby posłów, przypadających na dany okrąg.

Art. 47. 1. Zgłaszający okręgową listę kandydatów powinni jednocześnie w pisemnym oświadczeniu w kaście swego pełnomocnika, uprawnionego do porozumienia się z władzami terenowymi i składania w imieniu zgłaszających oświadczeń w sprawie zgłoszenia.

2. O rózce pełnomocnika należy równocześnie wskazać jego zastępcę.

3. Większość podpisanych na zgłoszeniu listy kandydatów może oświadczyć pisemnie, iż odwołuje pełnomocnika, względnie jego zastępcę, i mianuje nowego pełnomocnika, względnie nowego zastępcę. Oświadczenie to będzie uznane za ważne, jeżeli dla każdej osoby podpisującej będą wyszczególnione dane, wskazane w art. 48, i jeżeli własnoręczo

podpisu będzie potwierdzona przynajmniej przez przez przelożonych gwiny albo przez przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej.

4. Nowomianowany pełnomocnik wstępuje na miejsce pełnomocnika odwołanego z chwilą, gdy komisja stwierdzi, iż odwołanie nie zostało dokonane zgodnie z przepisami niniejszego artykułu.

5. Komisja jest obowiązana zgłoszone odwołanie niezwłocznie rozpatrzyć i załatwić.

Art. 4. Wyborcy, podpisujący zgłoszenie okręgowej listy kandydatów, powinni podać obok swojego czytelnego podpisu swój wiek, zawód i dokładny adres tak, by co do osoby podpisującego nie mogło być żadnej wątpliwości.

Art. 49. 1. Każda zgłoszona lista kandydatów może być oznaczona albo przez wskazanie stronnictwa, zgłaszającego listę, albo też innymi słowami, odróżniającymi listę od wszystkich innych list.

2. Oznaczenia, zdolne wprowadzić w błąd wyborców nie są dozwolone.

3. Oznaczenie listy, jako listy stronnictwa, wymaga przedłożenia zgody władz danego stronnictwa, jeśli przez pełnomocnika innej listy zapewnione zostało.

4. W razie podniesienia zarzutów z tego tytułu przez pełnomocników, przewodniczący komisji okręgowej wiewie zainteresowanych pełnomocników do porozumienia się, a gdyby ono nie było osiągnięte, komisja okręgowa oznaczy listy zgodnie z rzeczywistymi stosunkami wedle przedłożonych dowodów, listy zaś, których charakter partyjny nie został udowodniony, pozostawi bez oznaczenia.

Art. 50. Oświadczenie kandydata, iż zgadza się na umieszczenie go na okręgowej liście kandydatów może być ułożone także telegraficznie pod warunkiem wszakże, że najpóźniej przed wydrukowaniem listy nadejdzie pisemne oświadczenie kandydata.

Art. 51. 1. W zgłoszonych listach kandydatów należy podać nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata tak, by nie mogło być wątpliwości co do jego osoby.

2. Nazwiska kandydatów powinny być oznaczone kolejnymi numerami, poczynając od 1, w porządku pierwszeństwa do otrzymania mandatu.

Art. 52. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej powinien wydać pisemne potwierdzenie zgłoszenia listy kandydatów oraz złożenia oświadczenia kandydatów co do przyjęcia kandydatury i zgłoszenia przyłączenia się listy okręgowej do listy państwowej (art. 57).

Art. 53. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bada, czy zgłoszone listy kandydatów odpowiadają przepisom ustawy, o dostrzeżonych zaś brakach i wadach zawiadamia pełnomocnika listy najpóźniej w 3 dni po zgłoszeniu listy.

Art. 54. Jeżeli wskazane wady i braki nie zostaną przez pełnomocnika grupy usunięte w ciągu 5 dni, właściwa komisja wyborcza stwierdza nieważność zgłoszenia w całości albo nieważność kandydatur, których wady dotyczą, i zawiadamia o swej decyzji pełnomocnika.

Art. 55. W razie zgłoszenia w okręgu wyborczym w terminie przepisany (art. 44): a) kilku list z ogólną liczbą kandydatów, nie większą od liczby posłów, przypadającej na dany okrąg, b) jednej tylko listy kandydatów,—głosowanie nie odbywa się; natomiast za wybranych uważa się: w wypadku, podanym pod a)—wszystkich zgłoszonych kandydatów, przyczem jeżeli liczba ich jest mniejsza od liczby posłów, jakich wybiera się z okręgu, to pozostające z tego powodu mandaty przypadają na rzecz list państwowych; w wypadku zaś pod b)—osoby, które znajdują się na tyłu pierwszych miejscach listy, ilu posłów ma być wybranych z okręgu. Prócz tego ma w tym wypadku zastosowanie przepis, zamieszczony w art. 97 ust. 2 i 3.

Art. 56. 1. W razie zgłoszenia kilku list o łącznej liczbie kandydatów większej od liczby posłów, wybieranych w okręgu, okręgowa komisja wyborcza po ostatecznym ustaleniu list zarządza wydrukowanie ich na afiszach wyborczych pod numerami i nazwami, jakie im przysługują, z uwzględnieniem kolejności ich numerów. Równocześnie należy ogłosić na tym samym afiszu te państwowe listy kandydatów, do których postawione w okręgu listy zgłosiły swoje przyłączenie.

2. Podpisów, umieszczonych na zgłoszeniach list kandydatów, nie należy drukować.

3. Afisze wyborcze najpóźniej 12 dnia przed dniem wyborów mają być w dostatecznej liczbie rozesłane do obwodowych komisji wyborczych z poleceniem rozplakowania. Równocześnie należy przesłać afisz wyborczy do Głównego Urzędu Statystycznego.

Art. 57. 1. Pełnomocnik okręgowej listy kandydatów może złożyć na ręce przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej na piśmie oświadczenie, iż listę swoją przyłącza do oznaczonej w oświadczeniu państwowej listy kandydatów, jednakże tylko o tyle, o ile lista okręgowa, którą reprezentuje, jest oznaczona tem samym mianem, co i lista państwowa.

2. Oświadczenie to musi być złożone najpóźniej na 22 dni przed dniem wyborów, inaczej mandaty z tej listy uzyskane pozostaną przy rozdziale mandatów z list państwowych nie uwzględniono. Oświadczenie to prześle przewodniczący okręgowej komisji wyborczej natychmiast Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu.

3. Mandaty z listy okręgowej, do żadnej listy państwowej nie przyłączone, nie będą uwzględnione przy rozdziale mandatów z list państwowych.

Art. 58. 1. Państwowe listy kandydatów powinny być zgłaszane pisemnie na ręce Generalnego Komisarza Wyborczego nie później, niż 40-go dnia przed dniem wyborów.

2. Zgłoszenie powinno być podpisane przez co najmniej 5-ciu posłów lub senatorów ustępującego Sejmowi, względnie Senatowi, albo przez co najmniej 1000 wyborców z dwóch okręgów wyborczych po co najmniej 500 z każdego okręgu. W tym wypadku może być zgłoszenie podpisywane w oddzielnych deklaracjach.

3. Ta sama osoba nie może podpisać więcej niż jedno zgłoszenie.

4. Liczba kandydatów na liście państwowej nie może przekraczać 100.

Art. 59. 1. Kandydatura może być zgłoszona tylko za zgodą kandydata. Odnosne oświadczenie kandydata, zaopatrzone jego własnoręcznym podpisem, powinno być wręczone przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej nie później niż 32 dnia przed dniem wyborów. Oświadczenie to musi ponadto zawierać stwierdzenie, że kandydat uważa się za obywatela Państwa Polskiego i że wedle swej najlepszej wiedzy posiada bierne prawo wyborcze. W braku takiego oświadczenia należy wykreślić kandydata z listy.

2. Nikt nie może być zgłoszony na dwóch lub więcej państwowych listach kandydatów.

Art. 60. 1. Generalny Komisarz Wyborczy ogłasza nie później niż 30 dnia przed dniem wyborów w Monitorze Polskim ważne zgłoszone państwowe listy kandydatów w formie, ustalonej przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Listy będą oznaczone numerem porządkowym w kolejności ich składania.

Art. 61. 1. Przepisy art. 47—54 włącznie mają odpowiednie zastosowanie w odniesieniu do list państwowych.

2. Listy okręgowe, które zgłosiły swoje przyłączenie do listy państwowej, będą oznaczone tym samym numerem porządkowym, co odpowiednie listy państwowe. Inne listy okręgowe otrzymują numery porządkowe w kolejności ich składania, poczynając od numeru, następującego po numerze listy państwowej, oznaczonej numerem najwyższym, choćby numer ten nie był w okręgu użytkowany.

3. Żadna lista nie będzie oznaczona numerem dziewiątym.

ROZDZIAŁ IX. O głosowaniu.

Art. 62. 1. Przeprowadzenie aktu głosowania należy do obwodowej komisji wyborczej.

2. Od chwili rozpoczęcia głosowania, aż do chwili ukończenia go w lokalu wyborczym powinni być obecni bez przerwy co najmniej przewodniczący i dwaj członkowie komisji wyborczej, względnie ich zastępcy.

3. Gdyby brakowało członków do tego kompletu, przewodniczący uzupełni komisję, powołując do niej jedną lub dwie osoby piśmienne z pośród obecnych wyborców.

4. Przewodniczący komisji i członek komisji, wybrany do pisania protokołu, nie mogą równocześnie opuszczać lokalu wyborczego.

Art. 63. Wstęp do lokalu wyborczego mają tylko wyborcy i mężowie zaufania grup wyborczych, zgłoszeni przez pełnomocników z pośród miejscowych wyborców po jednym do

każdej komisji, względnie zastępcy tych mężów zaufania po jednym dla każdego z nich.

Art. 64. W przeddzień wyborów, począwszy od godziny 6-ej wieczorem, i przez cały dzień wyborów sprzedaż, wyszynk lub podawanie trunków alkoholowych są zakazane na całym obszarze wyborczym.

Art. 65. 1. Przewodniczący może usunąć z lokalu wyborczego osoby, która zakłócają spokój albo agitują, z zakazem powrotu, nie pozbawiając ich jednak prawa oddania głosu.

2. Męża zaufania, względnie jego zastępcę, komisja wyborcza może wydalic z lokalu wyborczego dopiero po bezskuteczności uprzedniego upomnienia, zaznaczając fakt ten oraz jego powody w protokole komisji.

Art. 66. W czasie głosowania nie wolno ani w lokalu wyborczym, ani w budynku, w którym się ten lokal znajduje, ani też na ulicy i na placu przed wejściem do budynku w promieniu 100 metrów wygłaszać przemówień, rozdawać kart do głosowania i w jakikolwiek sposób agitować.

Art. 67. W razie gdyby tłumne zgromadzenie się publiczności tamowało wyborcom dostęp do lokalu wyborczego lub też do urny wyborczej, przewodniczący komisji poczyni stosowne zarządzenia, by zapewnić wyborcom swobodny dostęp.

Art. 68. W celu zapewnienia wykonania zarządzeń przewodniczącego, zmierzających do utrzymania bezpieczeństwa i spokojnego przebiegu aktu wyborczego, władze administracyjne oddadzą do jego rozporządzenia straż w odpowiedniej sile.

Art. 69. 1. Stół, przy którym urzęduje komisja wyborcza, należy ustawić tak, aby był ze wszystkich stron widoczny. Mężowie zaufania będą zasiadali przy stole komisji. Na stole należy ustawić urnę wyborczą, która powinna być tak zbudowana, żeby bez otwierania nie można było wydobywać z niej kart do głosowania.

2. Egzemplarz niniejszej ordynacji wyborczej powinien znajdować się na stole komisji do publicznego użytku.

3. Przed rozpoczęciem głosowania komisja i mężowie zaufania powinni się przekonać, czy urna jest próżna. Od tej chwili aż do ukończenia głosowania urny w żadnym wypadku otwierać nie wolno.

Art. 70. 1. Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania. Karty do głosowania powinny być koloru białego. Karta zawierać ma jedynie wyrażony słowami lub cyframi numer listy kandydatów, na którą wyborca oddaje swój głos.

2. Numer może być odbity mechanicznie lub pisany.

Art. 71. 1. Karty do głosowania będą wkładane do kopert, ostemplowanych stemplem przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej. Koperty powinny być sporządzone z papieru nieprzejrzystego w formacie 9X12 cm.

2. Wszystkie koperty, przeznaczone dla jednego obwodu głosowania, powinny być jednakowej barwy.

3. Koperty nie będą oznaczone żadnym znakiem odróżniającym oprócz stempla.

4. Kopert ostemplowanych dostarcza przewodniczący okręgowej komisji wyborczej na koszt Państwa.

Art. 72. Głosowanie rozpoczyna się o godzinie 9 rano i trwa bez przerwy do godziny 9 wieczorem.

Art. 73. Głosowanie odbywa się publicznie w następujący sposób. Wyborca, zbliżywszy się do stołu, przy którym zasiada komisja wyborcza, wymienia swe nazwisko i imię. Po sprawdzeniu przez członka, prowadzącego protokół, czy imię i nazwisko wymienione znajduje się w spisie wyborców, wyborca otrzymuje ostemplowaną kopertę do głosowania, wkłada w nią kartę do głosowania i wręcza przewodniczącemu komisji, który, sprawdzwszy stempel na kopercie i nie zaglądając do jej wnętrza, wrzuca ją do urny wyborczej. Jednocześnie członkowie komisji obok nazwiska wyborcy w obu egzemplarzach spisu zaznaczają, że tenże swój głos oddał.

-2. Wyborcy, którzy z powodu ułomności cielesnej nie mogą wykonać czynności, w tym artykule określonych, mogą się posługiwać pomocą osoby swego zaufania.

Art. 74. Przewodniczący nie może przyjąć do głosowania karty, którąby wyborca pragnął oddać bez włożenia jej do koperty urzędowej. również nie przyjmie przewodniczący

kopert, oznaczonych jakimkolwiek znakiem poza stemplem urzędowym.

Art. 75. 1. Każdy członek komisji i każdy mąż zaufania może wystąpić z zarzutem co do tożsamości osoby głosującego. Zarzuty te mogą być czynione tylko dopóty, dopóki osoba, o którą chodzi, nie oddała głosu.

2. W takim wypadku przewodniczący komisji wyborczej za zgodą komisji może zażądać od głosującego udowodnienia tożsamości jego osoby; jeśli osoba, której tożsamość została zakwestjonowana, nie przedstawi dokumentów, uznanych za wystarczające przez komisję, może się powołać na świadectwo dwóch świadków osobiście znanych choćby jednemu członkowi komisji. Nazwiska tych świadków i nazwisko członka komisji, znającego ich osobiście, będą zaznaczone w protokole komisji.

3. Od decyzji komisji w sprawie tożsamości wyborcy niema odwołania.

4. W razie niejednomyslności powyższych orzeczeń komisji należy zaznaczyć to w protokole.

Art. 76. 1. Gdyby komisji przedłożono wyrok Sądu Najwyższego, iż wyborca został niezgodnie z prawem wpisany do spisu wyborców, komisja nie dopuści wyborcy do oddania głosu i wykreśli go z listy.

2. Gdyby komisji przedłożono wyrok Sądu Najwyższego, iż wyborca został niezgodnie z prawem pominięty w spisie wyborców, komisja zarządzi wpisanie go do spisu wyborców, poczem dopuści go do oddania głosu.

3. Wszelkie wypadki tego rodzaju powinny być w protokole komisji zaznaczone.

Art. 77. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek wydarzeń siły wyższej czynności wyborcze były na czas przejściowy wręcz uniemożliwione, komisja wyborcza może przedłużyć głosowanie lub odroczyć je do dnia następnego. Zarządzenie takie musi być natychmiast ogłoszone publicznie w sposób, w danym miejscu używany.

Art. 78. W razie przerwania głosowania komisja wyborcza opieczętowała akta wyborcze i urnę wyborczą i oddaje je na przechowanie przewodniczącemu pod jego osobistą odpowiedzialnością. Po ponownem podjęciu głosowania należy protokularnie stwierdzić, czy pieczęcie były nie naruszone.

Art. 79. 1. Z uderzeniem godziny 9 wieczorem przewodniczący nakazuje zamknięcie lokalu wyborczego. Odtąd mogą głosować tylko wyborcy, którzy przed uderzeniem godziny 9 weszli do lokalu.

2. Jeżeli wszyscy wyborcy, wpisani do spisu wyborców, oddali swoje głosy, komisja może także przed godziną 9 uznać głosowanie za skończone.

ROZDZIAŁ X. Ustalenie wyniku głosowania w obwodzie.

Art. 80. Natychmiast po zamknięciu głosowania skuteczną komisja obliczenia wyniku w obecności mężów zaufania, względnie ich zastępców.

Art. 81. 1. Przewodniczący otwiera urnę wyborczą, poczem liczy koperty, w niej złożone, nie otwierając ich.

2. Jednocześnie ustala się na podstawie notatek w spisie wyborców liczbę wyborców, którzy głosowali.

3. Gdyby liczba ta mimo kilkakrotnego liczenia różniła się od liczby kopert, wyjętych z urny, należy to zaznaczyć w protokole, podając okoliczności, mogące wyjaśnić przyczynę powyższej niezgodności.

Art. 82. 1. Po ukończeniu tej czynności komisja obwodowa przystępuje niezwłocznie do obliczenia głosów, oddanych na poszczególne listy kandydatów.

2. W tym celu jeden z członków komisji otwiera kopertę każdą z osobna, wyjmuje z niej kartę do głosowania i po odczytaniu jej podaje przewodniczącemu, który odczytuje głośno treść karty, poczem, okazawszy ją mężom zaufania, oddaje ją wraz z kopertą innemu członkowi komisji do sprawdzenia i przechowania aż do ukończenia obliczenia. Podczas odczytywania przez przewodniczącego dwaj członkowie komisji czynią odpowiednie zapiski na formularzach obliczeniowych, dostarczonych na koszt Skarbu Państwa przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Po ukończeniu tych czynności oblicza się na obydwóch formularzach liczby głosów, przypadające na poszczególne listy. Liczby te na obydwóch formularzach powinny zgadzać się z sobą i mają odpowiadać liczbie ważnie oddanych głosów.

3. Obydwie listy powinny być podpisane przez wszystkich członków komisji i dołączone do protokołu.

Art. 83. 1. Nie ważne są: 1) karty do głosowania, włożone do koperty, urzędownie nie ostemplowanej lub też do koperty, oznaczonej znakiem odróżniającym, 2) karty do głosowania puste, 3) karty do głosowania, wypełnione niezgodnie z przepisem art. 70, tudzież karty koloru oczywiście innego niż biały, 4) karty do głosowania, znalezione w kopercie w liczbie większej, niż jedna, o ile nie opiewają na jeden i ten sam numer, gdyż wówczas liczą się za jedną, 5) karty do głosowania, nie opiewające na jedną z ważnie zgłoszonych okręgowych list kandydatów.

2. W wypadku wszakże, wymienionym pod liczbą 4 jeżeli wszystkie karty opiewają na jeden i ten sam numer, liczą się one za jedną, a jednobrzmiące duplikaty przewodniczący niezwłocznie zniszczy, o czym zaznacza się w protokole komisji.

Art. 84. Karty do głosowania, o których ważności decydowała komisja, należy oznaczyć na odwrotnej stronie numerami porządkowymi i osobno zapakowane i opieczętowane dołączyć do protokołu. W protokole należy podać powody, dla których karta uznana została za ważną lub nieważną. Jeżeliby powodem unieważnienia karty do głosowania była wadliwość koperty, należy dołączyć do karty także kopertę, oznaczony ją numerem porządkowym odnośnej karty.

Art. 85. Wszystkie oddane podczas głosowania karty, nie podpadające pod przepisy artykułu 84, komisja wyborcza starannie zapakuje. Na opakowaniu należy umieścić napis, wskazujący obwód głosowania, z którego karty pochodzą.

Art. 86. 1. Z czynności swoich obwodowa komisja wyborcza spisuje protokół według wzoru, ustalonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

2. W protokole tym musi być uwidoczniona: 1) liczba osób, mających prawo wybierania według spisu wyborców, który służył za podstawę głosowania, 2) liczba wyborców głosujących, 3) liczba głosów nieważnych w myśl art. 83, 4) liczba głosów ważnych, 5) liczba głosów, ważnie oddanych na poszczególne listy kandydatów, przyczem wyszczególnić należy, ile z nich było kwestionowanych.

3. Protokół musi być podpisany przez wszystkich obecnych członków komisji i mężów zaufania, a następnie łącznie z kartami do głosowania oraz ze spisami wyborców, użytymi podczas głosowania, ma być odesłany niezwłocznie do okręgowej komisji wyborczej.

4. Każdy członek komisji lub mąż zaufania, jeśli uważa, że protokół nie jest zgodny z rzeczywistością, ma prawo podyktować swoje oświadczenie w tej mierze lub złożyć je na piśmie.

5. Oświadczenie to musi być dołączone do protokołu.

ROZDZIAŁ XI. Ustalenie i ogłoszenie wyniku wyborów w okręgach wyborczych i w Państwie.

Art. 87. 1. Posiedzenie okręgowej komisji wyborczej w celu ustalenia wyników głosowania odbywa się najpóźniej na trzeci dzień po głosowaniu.

2. Przewodniczący komisji oznacza posiedzenie na dzień i godzinę, w której można oczekiwać nadejścia protokołów wyborczych ze wszystkich obwodów głosowania, i zawiadomia o miejscu i czasie tego posiedzenia co najmniej na 24 godzin przed terminem wszystkich członków komisji, pełnomocników i zastępców tychże.

Art. 88. 1. Okręgowa komisja wyborcza przegląda protokoły obwodowych komisji wyborczych w miarę ich napływania i bada, czy uchwały komisji co do ważności kart głosowania są zgodne z przepisami art. 83 tudzież, czy w liczbach, podanych według przepisu art. 86 ust. 2 w protokole obwodowej komisji wyborczej niema widocznych błędów arytmetycznych.

2. Jeżeliby uchwały komisji obwodowej były niezgodne z przepisami art. 83, skuteczną komisja okręgowa odpowiednio sprostowanie wyników głosowania, ustalonych przez obwodową komisję wyborczą. Widoczne błędy arytmetyczne poprawi komisja okręgowa, o ile to na podstawie protokołu lub spisu wyborców jest możliwe.

3. Jeżeliby poza tem przeprowadzenie wyborów w obwodzie nasuwało pewne wątpliwości, zaznaczy je komisja okręgowa w swym protokole—nie może jednak sprostować wyników głosowania, ustalonych przez komisję obwodową.

Art. 89. 1. Po nadejściu wyników głosowania z całego okręgu wyborczego zestawia je komisja okręgowa według odpowiedniego formularza, podając dla każdego obvodu głosowania, a następnie dla każdego powiatu i dla całego okręgu wyborczego: 1) liczbę osób, uprawnionych do głosowania, 2) liczbę głosujących, 3) liczbę głosów nieważnych według uchwał komisji obwodowych, 4) liczbę głosów nieważnych według uchwał komisji okręgowych (ostateczną liczbę głosów nieważnych), 5) ostateczną liczbę głosów ważnych, 6) liczbę głosów ważnych, oddanych na każdą ważnie zgłoszoną listę kandydatów.

2. Obliczenie to będzie sporządzone w dwóch egzemplarzach i powinno być podpisane przez wszystkich obecnych członków komisji i dołączone do protokołu.

3. Zestawienie wyników obliczania może być przerwane jedynie z powodu wydarzeń siły wyższej, uniemożliwiających to czynności. Postanowienia art. 78 co do opieczętowania i przechowywania aktów mają tu zastosowanie.

Art. 90. 1. Ustawiwszy wyniki głosowania w całym okręgu, okręgowa komisja wyborcza uskutecznia rozdanie mandatów pomiędzy poszczególnymi listami w następujący sposób.

2. Liczby głosów ważnych, złożonych na poszczególne listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 i t. d. aż do tej chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszerzgać tyle kolejno największych liczb, ile jest mandatów w okręgu do podziału.

3. Każdej liście kandydatów przyznaje się tyle mandatów poselskich, ile przypada jej liczb z pośród ustalonego w powyżej przepisany sposób szeregu liczb kolejno największych.

4. Jeżeliby kilka list wykazało ilorazy równe osłabiej z uszerzgowanych w wyżej podany sposób liczb i list tych było więcej, aniżeli mandatów do obsadzenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnych liczb oddanych na nie w okręgu głosów, a gdyby dwie listy lub więcej miały równą ilość głosów, rozstrzyga między nimi los, wyciągnięty przez przewodniczącego posiedzenia komisji.

5. Jeżeliby na rzecz listy którejkolwiek przypadło więcej mandatów, aniżeli ta lista zawiera nazwisk, o brakujących nazwiskach bierz się z listy państwowej, do której ona została przyłączona, zaś gdyby do żadnej listy państwowej nie była przyłączona, to nieobsadzone z tego powodu mandaty dolicza się o liczby 72 mandatów, które mają być obsadzone z list państwowych.

6. Państwowej Komisji Wyborczej przekazuje się do obsadzenia te mandaty, które pozostały w okręgu nieobsadzone.

Art. 91. 1. Okręgowa komisja wyborcza spisuje ze swoich czynności protokół. W protokole uwidocznione powinny być wszystkie obliczenia, dokonane w celu stwierdzenia wyniku wyborów, a nie uwidocznione w formularzu, wymienionym w art. 89.

2. Wzór protokołu ustalił Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 92. 1. Po ustaleniu treści protokołu przewodniczący okręgowej komisji wyborczej, ogłasza na publicznym posiedzeniu komisji wyborczej rezultaty wyborów, a włąc liczbę głosów ważnych, oddanych w całym okręgu wyborczym wogóle na poszczególne listy, imiona i nazwiska wybranych posłów, ewentualnie (art. 90 ust. 5) liczbę mandatów, które pozostały w okręgu nieobsadzone.

2. Przewodniczący zarządzi bezzwłocznie ogłoszenie wszystkich tych danych w dziennikach i w inny sposób, używany zwykle w danej miejscowości, poczem dla każdego z wybranych posłów wystawia list wierzitelny, podpisany przez obecnych członków komisji wyborczej.

3. List wierzitelny ma zawierać: 1) numer i nazwę okręgu wyborczego, 2) dzień wyborów, 3) imię i nazwisko, wiek, zawód i miejsce zamieszkania osoby, wybranej na posła,

4. Poseł może podjąć list wierzitelny w ciągu 5 dni od dnia ogłoszenia wyborów u przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej. Listy wierzitelne, niepodjęte w tym terminie, przesyła przewodniczący do Biura Sejmowego.

5. List wierzitelny zastępuje wybranemu legitymację poselską do chwili jej otrzymania.

Art. 93. 1. Po wystawieniu listów wierzitelnych protokół odczytuje się, poczem podpisują go wszyscy obecni członkowie komisji i pełnomocnicy.

2. Protokół wraz z formularzami, wymienionymi w art. 89, tudzież z protokołami obwodowych komisji wyborczych należy opieczetować i przelać bezzwłocznie Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu.

3. Karty do głosowania oraz wszelkie inne akta wyborcze, zarówno okręgowej jak i obwodowej komisji wyborczej, będą osobno opieczetowane, opatrzone napisem, oznaczającym zawartość i przesłane prezesowi sądu okręgowego, właściwego dla siedziby okręgowej komisji wyborczej.

4. W razie wniesienia protestu przeciwko wyborowi będą akta te odesłane do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

5. Akta te należy przechowywać do końca okresu wyborczego.

6. Odpis protokołu, uwierzytelniony przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej, przesyła się do Biura Sejmowego.

7. Takl sam odpis protokołu wraz z odpisem formularza, wymienionego w art. 89, prześle przewodniczący do Głównego Urzędu Statystycznego.

Art. 94. 1. Po ustaleniu wyniku wyborów we wszystkich okręgach Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza, czy pozostały jeszcze jakie mandaty nie obsadzone i dolicza je do stałej liczby 72 mandatów z list państwowych.

2. Mandaty te przypadają do podziału między zgłoszone ważne państwowe listy kandydatów, przyczem jednak pozostają nieuwzględnione listy państwowe takich grup wyborców (stronnictw), które z przyłączonych do danej listy państwowej list okręgowych nie przeprowadziły w całym Państwie posłów conajmniej w 6 okręgach wyborczych.

Art. 95. 1. Komisja ustala według odpowiedniego formularza, ilu posłów zostało wybranych w całym Państwie ze wszystkich tych list okręgowych, które zgłosiły zgodnie z przepisami art. 57 swoje przyłączenie do poszczególnych list państwowych.

2. Otrzymane w ten sposób liczby mandatów poszczególnych grup wyborczych (stronnictw) pisze się obok siebie, poczynając od najwyższej, a kończąc na najniższej, następnie zaś dzieli się te liczby kolejno przez 1, 2, 3 i t. d. tak długo, aż z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile mandatów jest do rozdzielenia przez Państwową Komisję Wyborczą.

3. Każda państwowa lista kandydatów, wchodząca w rachubę, otrzyma tyle mandatów poselskich, ile przypada jej liczb z pośród ustalonego w powyżej przepisany sposób szeregu liczb kolejno największych.

4. Gdyby kilka list wykazało ilorazy równe ostatniej z uszeregowanych w powyżej podany sposób liczb i list tych było więcej, niż mandatów do dyspozycji, należy dać pierwszeństwo liście ugrupowania, które przeprowadziło w okręgach więcej posłów, gdyby zaś wchodzące w grę ugrupowania przeprowadziły równą ilość posłów, rozstrzyga między nimi los, wyciągnięty przez Generalnego Komisarza Wyborczego na posiedzeniu Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 96. Państwowa Komisja Wyborcza spisuje ze swoich czynności protokół i ogłasza wynik wyborów w Monitorze Polskim. Przepisy art. 91, 92 i 93 ust. 1 i 4 ma ją i tutaj zastosowanie.

Art. 97. 1. Posłami z listy okręgowej lub państwowej zostają osoby, wymienione z kolei na tyłu pierwszych miejscach listy kandydatów, ile teje przypada mandatów poselskich.

2. Jeżeli na listy okręgowe przypada więcej mandatów poselskich, aniżeli jest na nich kandydatów, przechodzą mandaty poselskie, nieobsadzone, z tych list, na rzecz listy państwowej, do której dana lista okręgowa zgłosiła swe przyłączenie. Odnośnie mandaty należy uwzględnić przy obliczeniu, dokonywanem w myśl art. 95 ust. 1.

3. Jeżeli liście państwowej zostanie przydzielonych więcej mandatów, aniżeli lista ma kandydatów, należy przydzielić mandaty nieobsadzone po jednym tym listom okręgowym, przyłączonym do danej listy, które wykazują z kolei najwyższe nieużyte resztki.

Art. 98. 1. Jeżeli jedna i ta sama osoba została wybrana równocześnie z kilku list okręgowych albo z listy państwowej i z listy okręgowej, winna oświadczyć na ręce Generalnego Komisarza Wyborczego najpóźniej w ciągu tygodnia po ogłoszeniu wyniku wyborów z listy państwowej w Monitorze Polskim, który mandat przyjmuje.

2. Jeżeliby takie oświadczenie nie zostało w terminie tym złożone, należy uważać osobę tę za wybraną z listy okręgowej, a powołać zastępcę w myśl art. 99 z listy państwowej, a jeżeliby wybraną była z kilku list okręgowych, należy ją uważać za wybraną z tej listy, na którą oddano więcej głosów, zaś w razie równości głosów — według losu.

Art. 99. 1. Ogłaszając wynik wyborów, ogłosi przewodniczący okręgowej, a względnie Państwowej Komisji Wyborczej, osoby wymienione po wybranych posłach na dalszych miejscach na liście — zastępcami posłów, a to w kolejności, w jakiej na liście są umieszczone.

2. Każdemu zastępcy przysługuje prawo ustąpienia pierwszeństwa swemu bezpośredniemu następcy na liście, jednak bez przymusowego zrzeczenia się prawa zastępstwa.

3. Zastępcy posłów zostają posłami na wypadek unieważnienia (art. 107) lub wygaśnięcia mandatu (art. 111) posłów z tej samej listy. Przepisy art. 97 i 98 mają i tu analogiczne zastosowanie.

ROZDZIAŁ XIII. Koszty wyborów.

Art. 100. Dostarczeniem lokalu, urny, sprzętów i przyborów do pisania dla komisji wyborczej obwodowej i okręgowej zajmuje się na swój koszt gmina, w obrębie której komisja urządza.

2. Gmina ponosi również koszt sporządzenia spisu wyborców (art. 32) i djet (art. 28) członków komisji obwodowych, wybranych przez radę gminną.

3. Wszystkie inne wydatki, połączone z przeprowadzeniem wyborów, ponosi Skarb Państwa, który też dostarcza formularzy, przepisanych w niniejszej ordynacji wyborczej.

4. Wykaz wydatków, które mają być pokryte przez Skarb, komisje wyborcze przesyłają Ministrowi Spraw Wewnętrznych najpóźniej w trzy miesiące po dniu wyborów.

Art. 101. Wszelkie pisma w sprawach wyborczych, zwłaszcza zaś podania stron w postępowaniu reklamacyjnym (art. 35—41), zgłoszenia list kandydatów i potwierdzenia podpisów na tych zgłoszeniach, wszelkie protokoły, oświadczenia i t. d. są wolne od jakichkolwiek stempli i należytości.

ROZDZIAŁ XIII. Sprawdzanie ważności wyborów

Art. 102. 1. W ciągu czternastu dni od ogłoszenia wyniku wyborów (art. 92 względnie 96) każdy wyborca może wnieść protest przeciwko wyborowi posła lub wyborom.

2. Protest przeciwko wyborowi posła z listy okręgowej lub też przeciwko wyborom w okręgu ma być wniesiony na piśmie lub ustnie do protokołu, na ręce przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej.

3. Protest zaś przeciwko wyborowi posła z listy państwowej lub też przeciwko ustalonym przez Komisję Państwową wynikom wyborów ma być na piśmie wniesiony na ręce Generalnego Komisarza Wyborczego.

Art. 103. 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej, a względnie Generalny Komisarz Wyborczy, ogłasza niezwłocznie w Monitorze Polskim i w dziennikach miejscowych o wniesieniu protestu, wyznaczając 14-dniowy od dnia ogłoszenia termin do wnoszenia zarzutów przeciwko treści tegoż.

2. Przed upływem oznaczonego terminu wolno każdemu wyborcy przeglądać protest w lokalu komisji i czynić z niego odpisy.

3. Następnie protest wraz z wniesionymi zarzutami przesyła się do Sądu Najwyższego, odpis zaś jego do Biura Sejmowego.

Art. 104. 1. Nie zaczepione protestem mandaty poselskie mogą być jedynie z powodu braku prawa wybieralności zakwestjonowane w ciągu 5 pierwszych posiedzeń Sejmu trybem, przepisany dla nagłych wniosków poselskich.

2. Mandaty nie zaprotestowane i nie zakwestjonowane przyjmuje Sejm do wiadomości bez dyskusji.

3. W razie zakwestjonowania mandatu Sejm uchwałą przekazuje sprawę do zbadania i rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Art. 105. 1. O ważności wyborów, zaprotestowanych lub przez Sejm zakwestjonowanych, rozstrzyga Sąd Najwyższy.

2. Sąd Najwyższy rozstrzyga w sprawach wyborczych w komplecie 3-ch sędziów na posiedzeniu jawnym po wysłuchaniu prokuratora i interesowanych.

3. Postępowanie w sprawach wyborczych jest wolne od wszelkich opłat.

Art. 106. Do chwili kiedy protest lub zakwestjonowanie zostaną rozstrzygnięte przysługuje posłowi, zaopatrzonemu w list wierzytelny, prawo wstępu do Izby i udziału w jej pracach.

Art. 107. Sąd Najwyższy unieważni wybór posła lub wybory zaprotestowane:

1) jeżeli zostanie stwierdzone, iż w danym okręgu wyborczym dopuszczono się przy wyborach przekupstw, wymuszeń, fałszu lub jakichkolwiek podejść w rozmiarach zdolnych zmienić wynik wyborów;

2) jeżeli wybory przeprowadzone zostały niezgodnie z przepisami niniejszej ustawy, a uchybienia popełnione mogły wpłynąć na wynik wyborów.

Art. 108. Unieważniając wybory, Sąd Najwyższy jednocześnie orzeka, czy głosowanie, względnie wybory, mają być unieważnione w całym okręgu wyborczym, czy też tylko w niektórych obwodach głosowania.

Art. 109. 1. W razie unieważnienia głosowania i wyborów stosownie do art. 107 i 108 niniejszej ustawy Minister Spraw Wewnętrznych zarządza w ciągu 14 dni od daty unieważnienia wybory ponownie w tym okręgu lub obwodzie, w którym głosowanie zostało unieważnione.

2. Wybory te przeprowadzać mogą te same komisje na podstawie tych samych spisów wyborców, co wybory pierwsze, chyba że uchybienia, w art. 107 wymienione, odnoszą się do komisji lub spisów, w których to wypadkach należy bezzwłocznie założyć nowe spisy, względnie w sposób, ustawą tą przepisany, wybrać nową komisję.

Art. 110. 1. Jeżeli stosownie do art. 109 odbędą się wybory ponownie Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie ich wyników przystąpi niezwłocznie do rewizji obliczeń, dokonanych na mocy art. 94 i 95.

2. Jeżeliby wskutek wyniku obliczeń przypadło na pewną listę państwową więcej mandatów, niż dotychczas, należy mandaty, przyznane dodatkowo danej liście, obsadzić według art. 97 ust. 2. Gdyby natomiast przypadło na pewną listę państwową mniej mandatów niż dotychczas, uzna Państwowa Komisja Wyborcza odpowiednią liczbę mandatów za unieważnione. Co do kolejności w ustępowaniu posłów z danej listy obowiązuje zasada, iż ten, który został posłem na ostatnim miejscu ustępuje pierwszy, następnie zaś ustępuje ten, który został posłem na przedostatnim miejscu i t. d.

3. W tym ostatnim wypadku posłowie, tracący mandaty, pozostaną na odpowiedniej liście zastępców w poprzedniej kolei.

ROZDZIAŁ XIV. Wygaśnięcie mandatu posła.

Art. 111. 1. Mandat posła wygasa w razie: 1) śmierci posła, 2) zrzeczenia się mandatu, 3) utraty prawa wybieralności, 4) zajścia wypadku, przepisanego w ust. 2 art. 114, 5) nie uczestniczenia bez prawidłowego urlopu w 15-tu z kolei posiedzeniach Sejmu, 6) odmówienia złożenia ślubowania, przepisanego w art. 20 Konstytucji, 7) objęcia przez posła płatnej służby państwowej, z wyjątkiem stanowiska ministra, podsekretarza stanu lub profesora wyższych uczelni, 8) przyjęcia lub zatrzymania przez posła stanowiska odpowiedzialnego redaktora, 9) zajścia wypadków, przewidzianych w art. 22 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. № 44 poz. 267).

2. Korzystanie z reformy rolnej przez nabycie działki gruntu nie podpada pod przepisy art. 22 Ustawy Konstytucyjnej.

3. Pozbawienie wolności posła, wydanego sądowi przez Sejm, nie pociąga za sobą wygaśnięcia mandatu, niezależnie od liczby posiedzeń, które z tego powodu opuści.

Art. 112. W razie zajścia okoliczności, powodujących wygaśnięcie mandatu poselskiego stosownie do art. 111 niniejszej ustawy, władze, stwierdzające te okoliczności, obowiązane są o tem zawiadomić Marszałka Sejmu.

Art. 113. Wygaśnięcie mandatu poselskiego stwierdza Sejm.

Art. 114. 1. Jeżeli ta sama osoba zostanie wybrana na posła i senatora, powinna złożyć na ręce Generalnego Komisarza Wyborczego oświadczenie, który mandat przyjmuje. Przed złożeniem tego oświadczenia nie może osoba ta wstąpić ani do Sejmu ani do Senatu.

2. Po upływie 3 miesięcy od dnia wyborów brak takiego oświadczenia powoduje wygaśnięcie obu mandatów.

Art. 115. 1. W wypadkach unieważnienia lub wygaśnięcia mandatu posła Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza o wstąpieniu na jego miejsce kolejnego zastępcy posła i wystawia mu list wierzytelny.

2. Jeżeli okręgowa lista zastępców zostanie wyczerpana, należy mandat obsadzić z listy państwowej w sposób, w art. 97 ust. 2 przepisany.

3. Jeżeli także i lista państwowa zostanie wyczerpana, a również jeśli wyczerpana lista okręgowa do żadnej listy państwowej nie była przyłączona mandat do końca kadencji pozostanie nieosadzony.

ROZDZIAŁ XV. Wykonanie ustawy.

Art. 116. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy traci swoją moc obowiązującą: 1) dekret z dnia 28 listopada 1918 r. o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego (Dz. P. P. P. № 18, poz. 46); 2) dekret z dnia 28 listopada 1918 r. o wyborach do Sejmu Ustawodawczego (Dz. P. P. P. № 18, poz. 47); 3) dekret z dnia 19 grudnia 1918 r. o przedłużeniu niektórych terminów prekluzyjnych przy wyborach do Sejmu Ustawodawczego (Dz. P. P. P. № 20, poz. 63); 4) dekret z dnia 26 grudnia 1919 r. o zmianach w ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego (Dz. P. P. P. № 21, poz. 74); 5) dekret z dnia 11 stycznia 1919 r. o nadaniu praw wyborczych obywatelom, którzy po dniu 5 grudnia 1918 roku powrócili do kraju (Dz. P. P. P. № 5 poz. 97); 6) dekret z dnia 8 lutego 1919 r. w sprawie zmiany art. 9 ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego (Dz. P. P. P. № 14, poz. 198); 7) ustawa z dnia 5 kwietnia 1919 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów ordynacji wyborczej, objętej dekretami poz. 46 i 47 № 18 Dz. P. P. P. z dnia 6 grudnia 1918 r. celem przeprowadzenia wyborów posłów do Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej z części ziem polskich z b. zaboru pruskiego (Dz. P. P. P. № 30, poz. 253); 8) ustawa z dnia 10 maja 1919 r. w sprawie zmiany niektórych przepisów ordynacji wyborczej z dnia 28 listopada 1918 r. celem przeprowadzenia wyborów w okręgach 33 i 34 (Dz. P. P. P. № 40, poz. 294); 9) ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. o uzupełniających wyborach do Sejmu Ustawodawczego z dalszych części b. zaboru pruskiego (Dz. P. P. P. № 65, poz. 393), oraz wszelkie rozporządzenia, na ich podstawie wydane.

Art. 117. Pierwsze wybory do Sejmu i Senatu będą zarządzone na podstawie art. 3 ustawy przechodniej do Konstytucji z dnia 18 maja 1921 r. (Dz. U. R. P. № 44, poz. 268).

Art. 118. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 119. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia*).

Życie samorządowe.

SPRAWY OŚWIATOWE.

Dnia 7 sierpnia r. b. odbyła się w Biłgoraju, wojew. Lubelskiego, uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego. Wielką to była uroczystość, jeżeli się zważy, iż założono kamień węgielny pod pierwszą polską budowlę szkolną w powiecie. W fundament wmurowano akt, wypisany na pergaminie, następującej treści:

„Działo się roku Pańskiego 1922 w dniu siódmego sierpnia w Rzeczypospolitej Polskiej w mieście powiatowym Biłgoraju województwa Lubelskiego, za rządów Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, Wojewody Lubelskiego Stanisława Moskalewskiego, Starosty Biłgorajskiego Stanisława Uzarskiego—gdy w Biłgorajskim Wydziale powiatowym zasiadali: Kazimierz Drozdowski, Wawrzyniec Różański, Jan Szeliga, Bohdan Hussar, Franciszek Obszański i Wacław Matras, a w Sejmiku Powiatowym: Jan Kulaszyński, Józef Osuch,

*) W numerze następnym podamy ordynację wyborczą do Senatu, spła okręgów wyborczych do Sejmu oraz kalendarz wyborczy.

Tomasz Joszt, Wojciech Banach, Andrzej Malawski, Roman Mędrzecki, Mikołaj Fus, Konstanty Pierścioneł, Jan Flis, Józef Gumienik, Franciszek Ciosmak, Piotr Lipianin, Józef Sadło, Franciszek Mróz, Mateusz Mołda, Andrzej Szostak, Józef Koper, Wincenty Kita, Maciej Garbac, Onufry Dub, Ignacy Sobaszek, Walenty Sobczak, Józef Ciosmak, Wojciech Gurdziel, Michał Szmolda. Proboszczem w Biłgoraju był ks. dziekan Czesław Koziołkiewicz, Burmistrzem Roman Mędrzecki, Przewodniczącym Koła Polskiej Macieży Szkolnej Konstanty Dąbrowski.

Ks. Franciszek Sokół, Prefekt Szkoły Handlowej, w obecności Członków Sejmiku, Wydziału Powiatowego, Macieży Sakolnej, przedstawiciele miejscowych władz państwowych, samorządowych, oraz przedstawiciele zrzeszeń społecznych, dokonali poświęcenia Kamienia Węgielnego pod budowę gmachu sześcioklasowej Szkoły Handlowej Zawodowej średniej koedukacyjnej w Biłgoraju, zorganizowanej w r. 1918 przez Miejscowe Koło Macieży Szkolnej, a przejęte na własność przez Sejmik Powiatowy w Biłgoraju w r. 1920, z której w roku bieżącym pod kierownictwem Adama Nowińskiego wyszli pierwsi absolwenci.

Inicjatywę do budowy gmachu dało Koło Macieży Szkolnej i ono rozpoczęło zbiórkę ofiar. Z najrychlejszymi i najhojniejszymi ofiarami pośpieszyli: Marszałek Sejmu Ustawodawczego Wojciech Trąpczyński, trzystu Mieszczan serwitantów m. Biłgoraja, oraz Józef Kielczewski, Franciszek Wolski, Tomasz Matczyński, Wacław Matraś.

Z przejściem Szkoły od Koła Macieży Szkolnej Biłgorajski Sejmik Powiatowy przejął również na siebie ciężary, związane z budową gmachu, dzięki czemu położony został w dniu dzisiejszym kamień węgielny pod pierwszą polską budowlę szkolną w powiecie.

Projekty i plany wykonał Architekt Karol Siciński, Komitet Budowlany stanowili: Stanisław Uzarski, Franciszek Wolski, Leonard Krupczak, Stefan Kłopotowski, Wacław Matraś, Adam Nowiński, Konstanty Dąbrowski*.

Dodać należy, że Biłgorajska Szkoła Handlowa należy do bardzo wyjątkowych szkół: jest całkowicie polska i w 80 proc. chłopska.

Osoby, które pojmują i propagują konieczność unarodowienia handlu, mają bardzo wdzięczne pole do ofiarności. Budowa Szkoły Handlowej będzie kosztowała około 400 milionów marek. Sam Sejmik Powiatowy niewątpliwie niepodoła tym kosztom. Wobec tego Macierz Szkolna zbiera na ten cel ofiary, które należy składać w Hurtowni Współdzielczej w Biłgoraju, № 100.061 konta P. K. O.

Patrz ilustrację na str. 667.

Frekwencja czytelników lotnych bibliotek powiatu Częstochowskiego. Komplet A (zawiera 100 tomów beletrystyki, 20 dla młodzieży i 60 naukowych). W okresie styczeń—marzec 1922 r. w gm. Mykanów z biblioteki korzystało: mężczyzn 42, kobiet 14, chłopców 26, dziewcząt 16, razem osób 98. Przeczytano powieści 370 tomów, dla młodzieży 104, naukowych 114, razem 588 książek. Sprawozdań za kwiecień—czerwiec brak.

Komplet B. W okresie kwiecień—czerwiec w gminie Lipie z biblioteki korzystało: mężczyzn 72, kobiet 41, chłopców 48, dziewcząt 43, razem osób 204. Przeczytano powieści 193, dla młodzieży 97, naukowych 240, razem książek 530.

Komplet C. W okresie kwiecień—czerwiec w gminie Wancerczów z biblioteki korzystało: mężczyzn 104, kobiet 24, chłopców 48, dziewcząt 60, razem osób 236. Przeczytano powieści 180, dla młodzieży 72, naukowych 33, razem książek 285.

Komplet D. W okresie kwiecień—czerwiec w gminie Węglowie z biblioteki korzystało: mężczyzn 56, kobiet 36, chłopców 91, dziewcząt 34, razem osób 217. Przeczytano powieści 141, dla młodzieży 161, naukowych 71, razem książek 373.

Komplet E. W okresie kwiecień—czerwiec w gminie Rększowice z biblioteki korzystało: mężczyzn 29, kobiet 54, chłopców 48, dziewcząt 71, razem osób 202. Przeczytano powieści 117, dla młodzieży 71, naukowych 79, razem książek 267.

Komplety F, G i H, przygotowane w czerwcu, zostają rozsyłane.

Ogółem w ciągu trzech miesięcy z 5 kompletów bibliotek ruchomych korzystało: mężczyzn 403, kobiet 169, chłopców 261, dziewcząt 224, razem osób 957. Przeczytano powieści 1001, książek dla młodzieży 505, naukowych 537, razem książek 2043.

Sprawozdania te o tyle nie są ściśle, ponieważ większość czytelników trzymają książki czas dłuższy, wypożyczając je od siebie innym, wobec czego książka zapisana pod jednym nazwiskiem bywa faktycznie czytana przez kilka osób.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę, iż każda książka była wypożyczona od czytelnika osobie innej (sąsiadowi czy w rodzinie) tylko raz jeden, to ilość czytelników wzrosłaby do 2043 razy 2 do 4086.

Zainteresowanie biblioteką, jak świadczą raporty, jest wielkie. **A. B.**

Sprawa pożyczki 25 milionów mk. w Banku komunalnym na pomoc dla pogorzalców z Ryk. Sejmik Garwoliński na posiedzeniu 28 lipca uchwalił co następuje: Wobec tego, że w osadzie Ryki zostało zniszczone przez pożar z górą sto domów mieszkalnych wraz z zabudowaniami gospodarczymi Przewodniczący stawia wniosek, aby Sejmik uzyskał sumę 25 milionów marek na pożyczki poszkodowanym na budowę. Po wysłuchaniu powyższego Sejmik powiatowy wynosi następującą uchwałę: ze względu na potrzebę przyścia z pomocą pogorzalcem z osady Ryki Sejmik Garwoliński uchwala jednogłośnie zaciągnąć w Banku komunalnym pożyczkę długoterminową lub krótkoterminową w wysokości 25 milionów marek wyraźnie dwadzieścia pięć milionów marek na udzielenie pożyczek mieszkańcom osady Ryki pow. Garwolińskiego poszkodowanym od pożaru na odbudowę.

Pożyczkę powyższą Garwoliński Związek Komunalny gwarantuje swym majątkiem ruchomym i nieruchomym, oraz wszystkimi dochodami, przyczem Związek Powiatowy podaje się statutowi Banku oraz innym przepisom wydanym, lub mogącym być wydanymi przez Radę Nadzorczą lub ogólne zebranie akcjonariuszów.

Po podpisaniu skryptu dłużnego, ustalenia terminu spłaty i szczegółowych warunków pożyczki, jak i do przeprowadzenia wszystkich potrzebnych formalności prawnych związanych z zaciągnięciem pożyczki upoważnia się pp. przewodniczącego Al. Dębskiego i Jana Zalewskiego.

Sprawa pożyczki 25 milionów mk. z Państwowego Banku Rolnego na zapomogi poszkodowanym od gradu. Ze względu na potrzebę przyścia z pomocą mieszkańcom powiatu Garwolińskiego poszkodowanym od gradu Sejmik Garwoliński uchwala jednogłośnie zaciągnąć w Państwowym Banku Rolnym pożyczkę krótkoterminową w wysokości 25 milionów marek wyraźnie dwadzieścia pięć milionów marek, która będzie użyta na udzielanie pożyczek poszkodowanym od gradu i innych klęsk na zasiewy jesienne.

Pożyczkę powyższą Garwoliński Związek Komunalny gwarantuje swym majątkiem ruchomym i nieruchomym, oraz wszystkimi dochodami, przyczem Związek Powiatowy podaje się statutowi Banku oraz innym przepisom wydanym przez Radę Nadzorczą lub władze rządowe.

Do podpisania skryptu dłużnego, ustalenia terminu spłaty i szczegółowych warunków pożyczki; jak i do przeprowadzenia wszystkich potrzebnych formalności prawnych związanych z zaciągnięciem pożyczki upoważnia się pp. przewodniczącego Al. Dębskiego i Jana Zalewskiego.

Sprawa założenia szkółki drzew. Wobec projektowanego stopniowego sadzenia drzew przy wszystkich drogach w powiecie oraz braku sadzonek, Sejmik Powiatowy uchwala jednogłośnie zwrócić się do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych z prośbą o wydzielenie w dwóch punktach powiatu Garwolińskiego z majątków państwowych działek gruntu na założenie szkółek drzew dzikich, zaś drzewa owocowe nabywać ze szkółki, która ma być założona przy szkole rolniczej w Miętnej.

Czytajcie i rozpowszechniajcie „Samorząd“!

Poradnik samorządowy.

Pytanie.

Uprzejmie proszę o łaskawą odpowiedź: Jak ma Urząd gminny postąpić z sołtysem, który miał poleczone ściągnięcie podatku komunalnego, a takowego nie ściągnął w naznaczonym terminie pomimo niejednokrotnego monitowania i pomocy z Urzędu Gminnego nie zażądał. Za niewykonanie polecenia Starostwa w swoim czasie pomimo doniesienia o niedbalstwie sołtysa tego z prośbą o pociągnięcie do odpowiedzialności go, Starostwo nałożyło grzywnę na Urząd Gminny, a sołtysa nie pociągnięto do odpowiedzialności.

Wójt gminy *St. J.*

Odpowiedź.

W myśl zasady, iż kara może być stosowana wyłącznie do jednostki, która popełniła przestępstwo, kara dyscyplinarna za niewykonanie rozporządzenia władz powiatowych, winna być nałożona nie na wójta, lecz na sołtysa, tembardziej, iż wójt doniósł o opieszałości sołtysa. Nadmieniam, iż w myśl wyjaśnienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 20 lipca 1921 r. N. S. Z. 1090, gminy za egzekwowanie podatków komunalnych winny otrzymać wynagrodzenie.

E. Kopczyński.

Pytanie.

Czy istnieją statuty dla gminnej, urządzonej przez Radę Gminną, czytelnicy-wypożyczalni, czy też mogą one być opracowane przez Radę i czyjego zatwierdzenia wymaga czytelnia i statut jej?

Odpowiedź.

Statut dla bibliotek-wypożyczalni (ruchomych) został opracowany przez Warszawski Urząd Wojewódzki. Rada gminna jest władna opracować statut wypożyczalni w zastosowaniu do warunków miejscowych i może statut ten zastosować po uzyskaniu zatwierdzenia Wydziału powiatowego. W celu uniknięcia mozolnej pracy, jaką wypadłoby podjąć dla opracowania dobrze pomyślanej biblioteki-wypożyczalni, proponuję zasiągnięcie szczegółowych informacji w Patronacie Biblioteki Ruchomej Sejmiku Grójeckiego.*)

Wł. Leszczyński
Kopana, pow. Grójecki.

Odpowiedzi:

1) Wydział Powiatowy na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 28 sierpnia 1919 r. (Dz. Ustaw № 72/1919), wydanego zgodnie z art. 250

*) Również pow. Częstochowski i Garwoliński posiadają dobrze urządzone biblioteki ruchome (Red.)

ustawy gminnej z 1864 r., uprawniony jest do wyznaczania wysokości uposażenia tylko pisarzy gminnych i ich pomocników.

Uposażenie pracowników magistratu, zgodnie z p. 8 art. 21. Dekretu o samorządzie miejskim (Dz. praw. № 13/1919 r.) należy do kompetencji Rady Miejskiej, Wydział zaś Powiatowy mocen jest poczynić na koszt miasta zarządzenia o charakterze finansowym jedynie tylko w wypadkach, wymienionych w art. 41 i 65 wyżej przytoczonego Dekretu, to jest w razie zamianowania burmistrza, jeżeli radni uchylą się od wyboru oraz w razie nienależytogo wykonania przez miasto swych obowiązków.

2) Przepisy nie pozbawiają Prezesa Dozoru Szkolnego prawa zajmowania stanowiska Członka Wydziału Powiatowego. Przeciwnie, połączenie tych dwóch mandatów w jednej osobie powinno dodatnio wpływać na bieg spraw szkolnych, tembardziej, iż Wydział Powiatowy ma obowiązek popierania oświaty, a nie przeciwdziałania jej. Gdyby jednak Wydział Powiatowy krępował zgodną z prawem działalność oświatową Rady Miejskiej, należy odwołać się do Urzędu Wojewódzkiego zgodnie z art. 45 Dekretu o samorządzie powiatowym w ciągu 2-tygodni od daty otrzymania postanowienia Wydziału Pow.

3) Zgodnie z punktem f § 4 przepisów wykonawczych do dekretu w przedmiocie skarbowości gmin miejskich, dotyczących zatwierdzania finansowych uchwał miast niewydzielonych z powiatów (Monitor Polski № 97/1919 r.) miasta mają prawo pobierania opłat za zużycie bruków, czyli tak zwanych opłat brukowych. Opłaty takie ustanawiają miasta niewydzielone na podstawie uchwał Rad Miejskich, zatwierdzonych przez Wydziały Powiatowe. Zatwierdzone uchwały mogą być zmienione tylko na wniosek odnośnej Rady Miejskiej.

Na zasadzie rozporządzenia Minist. Roln. i Dóbr Państw. wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dn. 2 czerwca 1920 r. (Dz. Ust. № 49 pow. 303) gminy obowiązane są urządzać targowice, w których mogą odbywać się targi na bydło rogate.

Od każdej sztuki wprowadzonego na targowicę bydła miasta ustanawiają specjalne opłaty na pokrycie wydatków na urządzenie i utrzymanie targowicy oraz na wynagrodzenie personelu weterynaryjnego. Opłaty takie są określane przez Magistraty i zatwierdzane przez Wojewodę. Pobór opłat uskutecznia funkcjonariusz magistratu, który jest zarazem członkiem komisji targowej; opłaty więc te nie mogą być wydzierżawiane. Z powyższego wynika, że opłaty brukowe idą wogóle na zasilenie funduszy miejskich, opłaty zaś pobierane na targowicach idą specjalnie na wydatki w celach walki z zarazą płucną u bydła rogatego.

E. Kopczyński.

NASZA GMINA

Kilka słów o pomocnikach pisarzy gminnych.

Pod tym tytułem chciałbym skreślić parę słów o położeniu pomocników pisarzy gminnych, którzy choć nie stoją na samodzielnych stanowiskach działaczy gminnych, jednakże praca ich, a szczególnie praktyka, znajomość samorządu wielkie też może mieć znaczenie.

Pomocnik pisarza a raczej sekretarza gminnego, jako taki, będąc pod okiem swojego szefa, nie może pracować samodzielnie i wyrabiać siły w kierunku pracy społecznej. Pisarz gminny po większej części, aczkolwiek mógłby część pracy samodzielnej powierzyć swemu pomocnikowi, jednakże sam załatwia sprawy ściśle związane z gospodarką gminną, jak np. sprawy budżetowe, prowadzenie obrad Rady Gminnej, kasowość gminną, kasę pożyczkowo-oszczędnościową i inne.

Pomocnik zaś załatwia sprawy małej wagi, wprost błachostki, które nie dają mu możliwości lepszego wyrabiania się w pracy samorządowej. Owszem nie stosuję tego do ogółu pisarzy gminnych, bo niektórzy z nich nie tylko, że wymagają od swych pomocników ścisłego wykonania swoich zleceń służbowych, ale nadto sami starają się wprowadzić ich na drogę lepszej świadomości spraw gminnych, powierzając zaś samodzielne załatwianie pewnych spraw, starają się wtajemniczyć swoich pracowników w sprawy gminne, tak, by ten pomocnik w każdym razie śmiało pisarza mógł zastąpić.

Niestety, jednakże wszędzie tak nie jest, niejeden pomocnik, pracując w gminie, chciałby lepiej poznać sprawy jej, a najbardziej nabyć świadomości i praktyki w dziedzinie rachunkowości kasowej, gospodarki budżetowej, a szczególnie prowadzenia kasy pożyczkowo-oszczędnościowej i wogóle polityki gminnej, niema jednak po temu sposobności.

Wiadomem jest, że pomocnicy są to przeważnie ludzie młodzi z wykształceniem mniej niż średnim, którzy pracując przy boku sekretarza nie mogą należycie zdobyć praktyki, czyli więcej wiedzy z dziedziny samorządu. Niektórzy pomocnicy mają może dobrą w tym kierunku praktykę, ale w wielu wypadkach odczuwają brak nauki. Jednocześnie pomocnicy i w życiu społecznym w gminie działają też mogą korzystnie, łącząc się z młodzieżą wiejską, organizować ją w koła, urządzać na cele dobroczynne zabawy, majówki i t. p. lub poświęcając się pracy poza godzinami urzędowymi przy instytucjach współdzielczych.

Niestety wszakże dotychczas zarówno w życiu samorządowym jak społecznym udział pomocników

wydatny nie jest, gdyż brak im do tego podniety i poddania inicjatywy. Rzecz prosta, że będąc zajęci pisaniem „poleceń“ i innych czystopisów, w przykrych warunkach materialnych, niekiedy przy egoistycznych przełożonych, nie tylko, że nie wyrabiają się, lecz przeciwnie, czują zniechęcenie i szarwarkowo pracę swą odrabiają.

Nie mam tu na myśli jakiegoś specjalnego kształcenia pomocników, bo jak powiadają: „Czego się Jaś nie nauczył, tego i Jan nie będzie umiał“, ale w każdym razie wzięwszy pod uwagę to, że w przyszłości pomocnicy zastąpią miejsca obecnych sekretarzy, a więc staną na stanowiskach działaczy gminnych, którzy stanowczo wobec ciemnych Rad Gminnych i wogóle gminy wielkie mają do działania pole, tych właśnie pomocników należałoby już na dobrych działaczy wyrabiać.

Pisarze gminni korzystają z różnych kursów urządzanych przez władze centralne, instytucje społeczne i Sejmiki Powiatowe, dłaczegóż nie mogą korzystać też pomocnicy ich? Wprawdzie delegowanie jednych i drugich na kursa obciążałoby znacznym wydatkiem ciała samorządowe, ale można byłoby zrobić to w inny łatwy sposób bez narażenia na duże koszty, tworząc przy Wydziałach Powiatowych krótkie kursy, które z łatwością zorganizowali by urzędnicy Wydziału Powiatowego, udzielając wykładów z różnych gałęzi administracji ogólnej, jak również samorządu. Aby uniknąć kosztów i z tem połączonych, można byłoby kursy takie przeprowadzać w postaci kilkurazowych na miesiąc zbiórek w biurze powiatowym, na których urzędnicy powiatowi zaznajamiali by przyszłych działaczy z administracją, wykładając różne przedmioty, w szczególności na tematy gospodarki samorządu.

Pożądanem jest, by sejmiki powiatowe w trosce o dobrych urzędników gminnych urządziły podobne stałe kursy, wstawiając na ten cel równomierne do budżetów gminnych, czy też do budżetu Sejmiku pewne fundusze.

Zapewne, że niewielki byłby to wydatek, ale w przyszłości wielki pożytek, bo pamiętać należy, że na stanowiska gminne nie napłyną prawnicy, gdyż macosze jest traktowanie nas, uposażenie i wogóle warunki w gminie, lecz na stanowiskach tych mamy dziś ludzi, choć mniej uczonych, ale praktycznych, to też pamiętać musimy o ich warunkach materialnych i potrzebach umysłowych.

Henryk Sikora

pom. sekr. gminy Smrock, pow. Makowski.

Sprawozdania kas gminnych.

W numerze 26—27 „Samorządu“ z dn. 16 lipca r. b. w celu poruszenia szerszego ogółu w sprawie rachunkowości gminnej podany jest wzór sprawozdania kasowego gm. Grabówki pow. Częstochowskiego za rok rachunkowy 1921.

Jako jednemu z wielu zainteresowanych sprawami gminnymi niech pozwolonom mi będzie wypowiedzieć w tej sprawie słów kilka.

Rachunkowość gminna jest u nas największą bodaj bolączką wszystkich urzędów gminnych i uporządkowaniu jej największą pieczołowitość okazywać winny czynnik odpowiedzialne.

Ponieważ instrukcja dla inspektorów samorządu gminnego kładzie na inspektorów obowiązek między innymi uporządkowania rachunkowości gminnej, po objęciu stanowiska od 1 kwietnia 1921 r. zwróciłem najpilniejszą uwagę w tym kierunku.

Najlepszym środkiem do osiągnięcia celu są bezspornie sprawozdania kasowe, dla których wobec braku innych wzorów opracowałem wzór własny. Przyznać należy, że urzędy gminne niechętnie przyjmują takie sprawozdania, uważając je za „pracę zbyteczną“, lecz ja widzę w sprawozdaniach kilka korzyści. Przedewszystkiem, wprowadzając, narazie, kwartalne sprawozdanie kasowe, wzór którego niżej podaję, zmusiłem urzędy do systematycznego prowadzenia ksiąg kasowych i uzgodnienia rachunków przynajmniej kwartalnie. Wkrótce urzędy zrozumiały same, że, aby uniknąć w końcu każdego kwartału trudności przy tworzeniu sprawozdania, uzgodnić trzeba księgi kasowe i poszczególne rachunki co miesiąc. Dalej kwartalne sprawozdania dają możliwość udzielania wskazówek i czynienia ewentualnych poprawek przy niewłaściwym obciążaniu poszczególnych rachunków. Wprawdzie gmina, jako jednostka samorządna, może uważać takie postępowanie za naruszenie jej samodzielności i zbytek jej krępowanie, lecz jeszcze pewien czas, dopóki nie będziemy mieli odpowiednio wykwalifikowanych sekretarzy gminnych oraz inteligentnych i znających się na rachunkowości radnych, będą musiały gminy z tą niezbędną zachłannością władzy nadzorczej się pogodzić.

W końcu roku gminne sprawozdania kasowe dały mi możliwość wyprowadzenia bilansu poszczególnych kas i przeniesienia pozostałości gotówki i niewykonanych wydatków do nowych budżetów bez żadnych zmian i dowolnych skreśleń. Miałem możliwość pouczenia urzędów gminnych, że wstawione pozycje budżetowe nie mają mieć charakteru demonstracyjnego w celu powiększenia ogólnej sumy budżetowej na korzyść ewentualnego przebrania pozycji „na administrację“ i wprowadzenia gminników w błąd, lecz że sumy muszą być wydane na te cele, na jakie je przeznaczono.

Sprawozdania kwartalne dają możliwość oceny umiejętnego prowadzenia gospodarki gminnej wo-

góle. Naprzykład gmina Żągoty naszego powiatu w pierwszym kwartale 1922 r. miała ogólnych wydatków gminnych na sumę 976.384 marki. Wydatki poszczególnych działów stoją w następującym stosunku procentowym do sumy ogólnej: administracja 20 proc., bezpieczeństwo z pożarnictwem gminnym 10 proc., komunikacja 4 proc., opieka społeczna 20 proc., zdrowotność 1,5 proc., szkolnictwo 33 proc., niewykonanych z lat poprzednich 0,5 pr., nieprzewidzianych 11 proc. Całoroczne pozycje budżetowe poszczególnych działów tej gminy przedstawiają się procentowo w sposób następujący: administracja 30 proc., bezpieczeństwo 8 proc., komunikacja 5 proc., opieka społeczna 12 proc., zdrowotność 0,8 proc., szkolnictwo 30 proc., nadzwyczajne i nieprzewidziane 13,2 proc., niewykonane wydatki z lat uprzednich 1 proc. Na pokrycie wydatków w pierwszym kwartale ściągnięto składki gminnej: roku bieżącego 24 proc., lat ubiegłych — całkowicie i innych wpływów 28 proc. sumy preliminarzowej. Z powyższego zestawienia widocznem jest, że urząd gminny stara się wydatki swoje choć w przybliżeniu dostosować do całorocznych sum budżetowych, widać w gospodarce pewną systematyczność. Tam gdzie zauważyłem brak tej systematyczności, gdzie ściągnięto składki gminnej w pierwszym kwartale tyle tylko, aby zaspokoić wydatki administracyjne, aby opłacić cośkolwiek kosztów kuracyjnych, pozostawiając resztę składki i związanych z nią wydatków na „poźniwach“, zwracano uwagę urzędników gminnych, nawoływano do systematyczności i kierowano gospodarką gminną na tory właściwe.

Same wyjazdy lustracyjne inspektorów samorządu czy stałe czy dorywcze, instrukcje w dziale rachunkowości gminnej nie dadzą pożądanych wyników, jeżeli nie będą poparte sprawozdaniami periodycznymi.

Streszczając powyższe, godzę się zupełnie z poglądem Kolegi z Częstochowy, że sprawozdania należy uzgodnić, lecz nie mogę pomyśleć, aby sprawozdania kasowe w przyszłości nie miały zastosowania, przeciwnie sądzę, że będą obowiązkowe w każdym powiecie.

Opracowanych przez Związek pracowników administracji gminnej podręczników nie znam; dziwiłoby to bardzo, że tak ważną istotnie rzecz tam przepuszczono. Mogło to się stać czy przez zwykłe przeoczenie, czy też celowo, aby nie obciążać urzędów gminnych nową pracą.

W nowo opracowanych instrukcjach dla urzędów gminnych na kontrolę rachunkowości za pomocą sprawozdań czy to kwartalnych czy półrocznych należałoby mojem zdaniem zwrócić baczną uwagę.

Aby sprawą sprawozdań ogół dalej zainteresować, podaję poniżej sprawozdanie gm. Żągoty powiatu Płockiego za ostatni kwartał 1921 roku.

Sachs,
Inspektor Samorządu gminnego
na powiat Płocki.

Płock, dn. 31-VII 1922 r.

Sprawozdanie kasowo-budżetowe gminy Zagoty powiatu

	D O C H O D Y					W Y D A T K I					U r z ę d u							
	Zaległe składki z lat ubiegłych	Z majątku i przedsiębiorstw	Opłaty i inne	Składka gminna za okres bieżący	Razem	Niewykonane z lat ubiegłych	W ó j ł a		S e k r e t a r z a		Pomoc-nika pensja	Wyna-grodzenie sół-tysów	Mater-jały pła- i kont-mlenne	Opłata poczo-towa				
Suma pozostała do wy-płacenia lub wpłace-nia od 1.X do 31.XII	—	3280	2100	179014	184394	54215	10002	2070	6000	26176	2000	—	14226	6668	—	780	—	1368
Suma wpływu wzgl. wydatku za czas od 1.X do 31.XII. . . .	—	3290	—	174778	178058	13000	10002	2000	6000	26176	2000	—	14226	6668	—	770	—	1368
Pozostaje do wpłace-nia wzgl. wypłace-nia do końca roku.	—	—	2100	4235	6335	41215	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—

Płockiego za czas od 1 października do 31 grudnia 1921 r.

gminnego	Policja		Opieka społeczna		Zdrowotność		Szkolnictwo		Oświata		Kultu-		R ó z n e		Księgi ludno-ści	Ogółem				
	Zwrot utrzy-mania i inne	Utrzy-manie i inne	Drogi i drogo-wskazy	Koszta kura-cyjne	Straże ogni-wo	Inne	Aku-szerki	Pomoc lekar-ska	Szpi-tale	Inne	Utrzy-manie szkół	Budowa szkół	Oświata poza-szkolna i celu kul-turalne	Kultu-ra rol-nya			Prze-dmyśl	Długi	Do roz-porządzenia Rady	Inwe-tycje w osadach
—	340	360	142	250	—	63000	645	12000	2488	3000	1000	—	50000	30000	—	—	13658	—	31000	331311
—	340	160	—	—	—	—	600	12000	1800	—	—	—	—	—	—	—	111131	—	—	208241
—	—	200	142	250	—	63000	45	—	688	3000	1000	—	50000	30000	—	—	Prze-brano 97472	—	31000	123070

Bilans kasy na 1 stycznia 1922 r.

St an c z y n n y .

Gotówka	Mk. 85,633	fen. 62
Kapitał szkolny	31,101	60
Zaległa składka	4,235	46
Inne	2,100	—
Razem	Mk. 123,070	fen. 68
Niedobór	97,472	38
Razem	Mk. 220,543	fen. 06

St an b i e r n y .

Niewykonane wydatki z dawniejszych okresów	Mk. 41,205	fen. 60
Niewykonane wydatki z roku bieżącego	179,337	46
Razem	Mk. 220,543	fen. 06

Pozostałość kasowa na 1.X 1921 r. Mk. 115,815
 Dochody za czas od 1.X do 31.XII 178,05
 Razem Mk. 293,874
 Wydatki za czas od 1.X do 31.XII 208,241
 Pozostaje na dzień 1.I 1922 r. Mk. 85,633

Członkowie komisji rewizyjnej (—)

Wójt (—)

Sekretarz (—)

Z gmin

Kursy dla pisarzy gmin.

Dnia 20 lipca rozpoczęły się w Warszawie wojewódzkie 6-cio tygodniowe kursy dla pisarzy gmin.

Program kursu obejmuje następujące:

- 1) Naukę o Polsce (ze szczególnem uwzględnieniem geografii gospodarczej.)
 - 2) Prawo państwowe (pojęcia ogólne i szczególne rozpatrzenia Konstytucji 17 marca 1921 r.)
 - 3) Prawo administracyjne.
 - 4) Zasady prac postępowania cywilnego i karnego.
 - 5) Statystykę.
 - 6) Samorząd (wiadomości ogólne i szczegółowe rozpatrzenie współczesnej organizacji samorządu w Polsce).
 - 7) Skarbowość komunalną z uwzględnieniem ogólnych zasad skarbowości państwowej.
 - 8) Zadania gminy:
 - a) szkolnictwo
 - b) opieka społeczna
 - c) zdrowie publiczne
 - d) komunikacja
 - e) rolnictwo i weterynaria
 - f) bezpieczeństwo publiczne
 - g) pożarnictwo
 - h) kasy gminne
 - i) technika pracy gminnej
 - j) zebrania gminne, posiedzenia Rad, wybory, protokołowanie
 - k) stylistykę języka polskiego, a zwłaszcza urzędowego.
- Dn. 5 lipca rozpoczęły się 4 tygodniowe kursy wojewódzkie dla pisarzy gmin i w Lublinie.

W powiecie **Sierpakiem** wzorem innych zorganizowano stałe, co miesiąc, obowiązkowe zjazdy wójtów i pisarzy gminnych w celu informowania o ustawach, przepisach i rozporządzeniach władz oraz pouczenia o obowiązkach i prawach gmin i organów samorządu gminnego.

Na pierwszym takim zjeździe przewodniczył sekretarz sejmiku p. B. Tkaczyk. Po wyjaśnieniu celu zjazdów omówiono sprawy prenumeraty pism urzędowych przez gminy, godziny otwierania i zamykania zakładów handlowych, opłaty telefoniczne, zakładanie straży ogniowych, zwózkę kamienia na drogi bite, sprawę gruntów szkolnych i zamierzonego zjazdu dozorów szkolnych z całego powiatu, sprawę daniny, podkomisji gminnych, podatku dochodowego, podział dróg na kategorie, sprawę zadrzewienia dróg, zaopatrzenia szkół w opał, ustawę ograniczającą wyszynk alkoholu, wpłaty gmin na koszt utrzymania policji, przyjmowanie chorych do szpitali komunalnych, podpisywanie korespondencji urzędowej gminy wyłącznie przez wójta, przedkładanie wydziałowi uchwał gromadzkich i gminnych, wymagających zatwierdzenia niezależnie od protokołu całkowitego, współdziałanie gmin przy zwalczaniu chorób zakaźnych. Na zakończenie p. Tkaczyk zreferował obrady zjazdu sekretarzy wydziałów i inspektorów samorządowych w sprawie nowej ustawy gminnej oraz biurowości i rachunkowości urzędów gminnych.

Kronika.

KALENDARZYK:

Wrzesień:	8, piątek, Narodz. N. M. P.
1, piątek, Bronisławy.	9, sobota, Sergjusza.
2, sobota, Stefana kr.	10, niedziela, Imlen. N. P.
3, niedziela, Joachima.	11, poniedziałek, Mikołaja.
4, poniedziałek, Rozalji p.	12, wtorek, Jacka.
5, wtorek, Urbana.	13, środa, Eugenji.
6, środa, Zacbarjasza.	14, czwartek, Podn. św. Krz.
7, czwartek, Reginy p.	15, piątek, Nikodema.

W sobotę 19 sierpnia wylosowano 97-mą milionówkę. Wygrana padła na Nr. 1.342.115.

W sobotę 26 sierpnia wylosowano 98-mą milionówkę. Wygrana padła na Nr. 3.992.204.

Kurs marki w dniu 29 sierpnia:

1 funt szterling angielsk.	= mk.	38.400.
1 dolar amerykański	= .	8.620.
1 frank francuski	= .	655.
1 frank szwajcarski	= mk.	1.660.
1 marka niemiecka	= .	6.
1 korona czeska	= „	320.
1 korona austriacka	= fen.	12.

Życie wsi.

Kurs rolniczy w Puławach.

Doroczny kurs urządzony przez Centralny Związek Kółek Rolniczych dla instruktorów i kandydatów na instruktorów odbywał się w Puławach od 9 do 24 lipca włącznie.

Program kursu obejmuje:

I. Dział Ogólny. Organizacja rolnictwa. Podstawy naukowe reformy w rolnictwie. Ustrój władz rolniczych-Kredyty. Ogniska kultury rolnej i szkoły rolnicze. Organizacje rolnicze.

Samorząd. Samorząd powiatowy i gminny. Samorząd rolniczy.

Praca instruktorska. Metody Pracy. Pomoce naukowe. Domy Ludowe.

Organizacja gospodarstwa. Wybór kierunku gospodarczego. Organizacja gospodarstwa. Budownictwo ogniotrwałe.

II. Rolnictwo. Metodyka doświadczeń i poletka pokazowe. Uprawa mechaniczna w związku z fizykalnymi własnościami roli. Nawożenie, Stacje czyszczenia zboża. Odmiany zbóż i okopowych. Łąki. Szkodniki roślinne i zwierzęce i walka z nimi.

III. Sadownictwo. Sady handlowe. Drzewa przy drogach i opieka nad krajobrazem.

Kurs praktyczny pszczelnictwa.

IV. Hodowla. Polityka hodowlana. Bydło polskie. Nierozgacizna. Drobięta. Żywnienie.

Kurs szczepionek. Zwiedzenie urządzeń Instytutu w Puławach i pokazy gospodarstw i urządzeń: Końskowola, Kaźmierz, Nałęczów, Sobieszyn.

Pokaz koni, bydła i trzody chlewnej w Puławach.

Również Okręgowy Związek Kółek Rolniczych w Puławach, celem zdobycia materiałów orientacyjnych do przyszłych prac w dziedzinie hodowli zapoznania się ze zwierzęstaniem oraz przeprowadzenia licencji materiału rozplodowego urządził w Puławach dnia 11—12 lipca b. r. dwudniowy pokaz koni, bydła i trzody chlewnej z zasiłku sejmiku powiatowego.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przy współudziale Oddziału Sandomiersk. Zw. Polsk. Naucz. Szkół Powsz. urządza w sierpniu 1922 roku kurs krajoznawczy ziemi Sandomierskiej o ziemi, człowieku i pracy od dn. 8 do dn. 25 sierpnia b. r., gdzie też odbywać się będą wykłady z geologii, geografii, archeologii, etnografii, historii województwa Sandomierskiego i o dialekcie sandomierskim oraz o pracy na ziemi Sandomierskiej, stanie rolnictwa w powiecie, ruchu spółdzielczym, przemyśle, handlu i spółkach pieniężnych, gospodarce samorządowej, szkolnictwie i oświacie, zabytkach ziemi Sandom. i Sandomierskiem w literaturze polskiej.

Wykłady będą urozmaicone wycieczkami. Kurs popierany jest przez sejmik powiatowy. A sama myśl organizowania podobnych kursów lokalnego krajoznawstwa godna jest uznania i naśladowania.

Nauczycielstwo szkół powszechnych drogą służbową zgłoszenia na kurs ma przysyłać na ręce Inspektora Szkolnego w Sandomierzu.

Osoby nie wchodzące w skład nauczycielstwa szkół powszechnych winny zgłaszać się piśmiennie do Oddziału Związku Polskiego Nauczycielstwa Szk. Powszechnych w Sandomierzu (sekcja oświatowo-pedagogiczna). Tytułem zaliczki na koszty organizacyjne przysyłać należy Mk. 1000 (nauczycielstwo Mk. 500) przy zgłoszeniu.

PRZYJACIEL ZDROWIA

dodatek poświęcony sprawom zdrowia publicznego

O zapobieganiu cholery.

Dzięki osławionej gospodarce bolszewickiej oraz głodowi panującemu w najbardziej nawet urodzajnych i doniedawna jeszcze bogatych okolicach Rosji zjawiała się cholera.

Wprawdzie granica nasza jest dość pilnie strzeżona, nie wyklucza to jednak możliwości, by ten i ów zakażony nie przedostał się niespostrzeżenie na obszar Polski i nie stał się źródłem szerzenia się zarazy. A że cholera to groźna i niebezpieczna choroba, wszyscy przeto wiedzieć powinni, jak się ona szerzy i jak jej unikać można.

By na cholere zachorować, trzeba się zarazić. Bez zarażenia się cholery dostać niemożna. Zarazkiem wywołującym cholere są bakterje, które dostają się do ciała ludzkiego przez spożywanie zarażonych pokarmów lub napojów.

Dostawszy się do ustroju ludzkiego bakterje cholery rozmnażają się bardzo szybko, a wydzielona przez nie trucizna wywołuje gwałtowne wymioty i biegunkę i nieraz już w kilkanaście godzin może spowodować śmierć; w innych wypadkach następuje stan bardzo przypominający tyfus brzuszny; — stan ten trwa czas dłuższy; śmiertelność z cholery jest bardzo duża, umiera bowiem na 100 chorych do 50.

Szerzy się cholera w ten sposób, że znajdująca się w wymiocinach lub wypróżnieniach zaraza przedostaje się do wody: ma to miejsce bądź przez spływanie odchodów do studni, strumieni, rzek i stawów; bądź przez pranie zanieczyszczonej bielizny w potokach, stawach lub przy źle ocembrowanej studni.

Są atoli inne jeszcze sposoby szerzenia się cholery: częstokroć przenoszą ją muchy z wypróżnień cholerycznych na pokarmy. To samo uczynić może osoba pielęgnująca, o ile nie przestrzega jaknajwiększej czystości.

Dostawszy się do rzeki, zarazki cholery mogą spowodować wybuch jej w znacznej odległości od pierwotnego ogniska choroby.

Walka z cholera, gdyby wszyscy przestrzegali poniżej podanych przepisów, byłaby wcale skuteczną a to dla tego, że bakterje choleryczne bardzo łatwo dają się zniszczyć; wystarczy przygotować wodę lub mleko a stają się one zgoła nieszkodliwe; przez dokładne wymycie rąk w wodzie przegotowanej z mydłem osoba pielęgnująca nie przeniesie zarazy na przedmioty, których się dotykać będzie.

Dla uniknięcia przedostawania się zarazy zawartej w wymiocinach lub odchodach trzeba posia-

dać dobrze urządzone w szczelne doły ustępy, w których zaraza prędko ginie.

Mając na uwadze wszystko, co się wyżej rzekło należy jaknajściślej przestrzegać następujących przepisów:

1) Zachowywać jaknajwiększą czystość tak ciała jak i mieszkania oraz wszystkich sprzętów.

2) Nie pić surowej wody lub mleka.

3) Nie myć się w nieprzegotowanej wodzie, to samo stosuje się i do mycia wszystkich statków do jedzenia: mis, dzbanów, szklanek i t. d.

4) Nie jadać niedojrzałych owoców, dojrzałe zaś należy uprzednio zanurzyć na kilka minut we wrzątku.

Unikać picia wódki i piwa, które powodują zaburzenia żołądkowe i przez to uspasabiają do zarażenia się.

5) Jeżeli w pobliżu jest cholera nie kąpać się zwłaszcza w rzekach lub stawach, jeziorach.

6) Nie prać bielizny chorych przed uprzednim wygotowaniem jej w mydlinach lub ługu.

7) Nie wylewać wypróżnień chorych na dziedzińcu jeno do ustępów, a gdy tych brak do wykopanych dołków, które natychmiast przysypać ziemią.

Naczynia, w których się wypróżnieniach znajdowały, jaknajczęściej wypłukiwać wrzątkiem.

8) Wszelkie pożywienie zabezpieczyć od much.

9) Osoba, pielęgnując chorego, powinna jaknajczęściej, po każdym dotknięciu się chorego myć ręce w wodzie przegotowanej z mydłem.

10) Przed jedzeniem myć ręce w wodzie przegotowanej z mydłem. Szczególną uwagę zwracać na czystość dzieci.

11) Ponaprawiać cembrowiny studzien tam, gdzie zachodzi możliwość ścieku wody do studni, należy cembrowinę obłożyć 3/4 łokcia grubą warstwą tłustej gliny na typem urządzonym w taki sposób, by woda mogła ściekać na zewnątrz.

Dla uniknięcia zakażenia studni zaopatrzyć je we własne wiadra.

12) O ile by ktoś zachorował przy objawach gwałtownych wymiotów i biegunki, należy chorego odosobnić od reszty otoczenia i o wypadku natychmiast zawiadomić najbliższego lekarza lub sołtysa. Pieczę koło takiego chorego powinna mieć jedna osoba.

13) Bardzo dobrym zapobiegawczym środkiem przeciwko cholery są szczepienia ochronne. Kto więc chce naprawdę się zabezpieczyć, powinien udać się do lekarza powiatowego z prośbą o zrobienie takiego szczepienia. Najlepiejby było, gdyby szczepieniu poddawały się całe gminy i wsie.

Dr. Fr. Grodecki.

Rola samorządów w zwalczaniu gruźlicy.

(Ciąg dalszy).

Gruźlicę nazywają także chorobą mieszkaniową, niehigieniczne bowiem mieszkania są jedną z głównych przyczyn szerzenia się tej choroby. Przejdźmy się szczególnie w miastach i miasteczkach po dzielnicach, gdzie mieszka zwłaszcza ludność uboższa. Znamy te domy i znamy te mieszkania, obok których przechodzimy często nie zastanawiając się nad niedolą ludzi zamieszkałych te nory. Tylko brak kultury w szerokich warstwach narodu i brak stanowienia o sobie pod rządami zaborczemi może do pewnego stopnia tłumaczyć i usprawiedliwiać te wstrętne i okropne stosunki. To widzimy w miastach i miasteczkach. Nie lepiej jest i na wsi. Gospodarze nieraz nawet zamożni mieszkają w chatach niskich, ciasnych, brudnych, ciemnych, nieraz nawet razem z drobiem, bydłem i nierogacizną. Światła tam niema, bo przez okienko, które się nigdy nie otwiera, niewiele się go tam przedostaje; lepszego powietrza zaś tyle, ile go tam dochodzi przy otwieraniu drzwi. W takich mieszkaniach i takich stosunkach mieszkają ludzie nieraz całe życie, tam się rodzą i wychowują dzieci, tam chorują i umierają całe rodziny. Cóż więc dziwnego, że w takich warunkach gruźlica, która jest chorobą bardzo zaraźliwą, tak łatwo między tymi ludźmi szerzy się i tak liczne z pośród tych ludzi zabiera ofiary. Dzisiaj, kiedy mamy swoje własne państwo, kiedy w sprawach dotyczących nas sami o sobie decydować możemy, stosunki te z gruntu zmienić się powinny. Przedewszystkiem obowiązek ten ciąży na samorządach, które powołane są do wytwarzania takich stosunków, co to przyczyniają się do dobrobytu, zdrowia i szczęścia ludności. Jest w mocy samorządów stosunki te mieszkaniowe zmienić na lepsze. Miasteczka nasze i wsie w przyszłości powinny mieć wygląd inny, zbliżony do wyglądu miast i wsi narodów stojących już dzisiaj na stopniu kultury bardzo wysokim. Naturalnie sprowadzić zmianę stosunków, które trwają od wieków i do których ludzie przyzwyczaili się i uważają je za naturalne i dobre, jest rzeczą nadzwyczaj trudną. Liczyć się trzeba również z zasobami pieniężnymi, jakie ludność posiada. Lecz mimo tego praca i działalność samorządów w tym kierunku powinna się rozpocząć bezzwłocznie. Przedewszystkiem powinna jaknajprędzej wyjść i wejść w życie ustawa budowlana, zastosowana do potrzeb gospodarczych i higienicznych ludności. W przyszłości ludność nie będzie mogła budować domów, stajni i wogóle obejścia według własnego uznania, lecz według przepisów ustawowych pod kontrolą samorządów i ich władz sanitarnych. Jeżeli taka ustawa zostanie dobrze obmyślona i zastosowana do potrzeb gospodarczych ludności, jeżeli samorzady ściśle tejsze przestrzegają i skrupulatnie nadzór swój nad budowlami przeprowadzać będą, można mieć wtedy pewną nadzieję,

że stosunki sanitarne u nas z gruntu się polepszą, gruźlica przestanie szerzyć spustoszenia, a choroby inne zaraźliwe przestaną być plagą naszego narodu.

Dr. Br. Kaczorowski.

(Dokończenie nastąpi).

Z kazuistyki niedomagań sanitarno-administracyjnych.

Jedną z palących spraw, która bardzo często wywołuje spory i nieporozumienia między lekarzem powiatowym a Wydziałem powiatowym, jest dostarczenie podwód dla lekarza. Dostarczanie podwód lekarzowi powiatowemu, jako czynności związanej z walką z chorobami zakaźnymi należy do obowiązków samorządów. Wiadomo, że najważniejszym zadaniem w walce z chorobami zakaźnymi jest uiszczenie świeżo powstałych ognisk zarazy. Niszczenie tych ognisk, a więc zwalczanie zarazy będzie tem pewniejsze i radykalniejsze, im sprawniej będą wykonywane czynności, które służą do zwalczania zarazy. Do takich czynności należy również dostarczanie podwód. Im prędzej lekarz dostanie się na miejsce zarazy, im prędzej to ognisko zarazy zniszczy i unicestwi, tem pewniej zaraza zostanie zwalczoną i ograniczoną. Tego nie rozumie jeszcze dotychczas nasze społeczeństwo. Zwykle doniesienie przez powołane ustawą czynniki o podejrzaną chorobę przychodzi do wiadomości lekarza powiatowego najpóźniej za późno. Następnie lekarz w otrzymaniu podwody napotyka często wprost nieprzewidywane trudności. Bardzo często się zdarza, że podwoda zupełnie nie przychodzi, jeżeli zaś przyjdzie, to zwyczajnie przychodzi za późno tak, że wyjazd już jest niemożliwy. Nawet zdarzają się takie wypadki, że lekarz z powodu braku sił u koni i pokaleczonych nóg z drogi do domu powracać jest zmuszony. Nie wspominam nawet już o niewygodach, które lekarze w tych pojazdach, co zwyczajnie służą do wożenia gnoju, cierpieć jest zmuszony. Zdarzyło się np. pisaćemu, że musiał jak najszybciej być we wiosce oddalonej o przeszło 20 kilometrów, gdzie pojawiło się świeże ognisko tyfusu plainistego. Podwoda jak zwykle zamiast rano przyjechała popołudniu. Przyjechałem do wioski już wieczorem. Załatwiwszy wszystko, co należało wykonać, żądam podwody, aby mnie odwiozła. Pokazało się, że takiej podwody nie zamówiono—sołtys zaś we wiosce był nieobecny. Groziła mi więc możliwość spacerowania przez całą noc po wiosce. Dopiero rozumniejsi i litościwi ludzie, widząc moje krytyczne położenie, w imieniu sołtysa przekonali pewnego gospodarza, który mnie późną nocą odwiozł do domu. Taki stan naturalnie trwać nie może. Utrudnia to bowiem w wysokim stopniu walkę z chorobami zakaźnymi i czyni ją wprost prawie niewykonalną. Sprawa ta musi być przez Sejmiki kategorycznie rozwiązana, jeżeli Sejmiki pojmują poważnie walkę z zarazą.

OTWIERAJCIE KONTA CZEKOWE POCZTOWEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI

Wpłaty i rozrachunki pomiędzy uczestnikami obrotu czekowego **uskuteczniane są bezpłatnie.**

Suma wkładów przekroczyła 23.000.000.000 marek

Listy kredytowe (akredytywy na wszystkie urzędy pocztowe w państwie) wydaje Dyrekcja P. K. O.
Warszawa, Pl. Napoleona 10.

Korespondencja z P. K. O. wolna jest od opłat pocztowych

Jest kilka sposobów rozwiązania tej kwestji. Pierwszy sposób, o którym wyżej wspominałem, jest w praktyce niemożliwy, skazujący lekarza na mimowolne nienależyte wykonywanie swej czynności i nadto na męki Tantalą. Najwięcej cełowy jest sposób oddania lekarzowi bryczki i koni i oddanie temuż ryczałtu na utrzymanie tych rzeczy. Zdaje się jednak, że takie załatwianie sprawy jest dla Sejmików za drogie, które nadto oddaje konie w opiekę ludzi obcych. Najpraktyczniejsze dla samorządów byłoby trzymanie koni w zarządzie Wydziału powiatowego i udzielenie tychże lekarzowi na pisemne wezwanie Starosty lub pisemnie umotywowane żądanie lekarza. Jest jeszcze jeden sposób: Mianowicie oddanie lekarzowi bryczki, aby tenże mógł donajmywać konie. Konie opłacałby Wydział powiatowy za wystawionym przez lekarza kwitem, według cen przyjętych w danej miejscowości i aprobowanych przez Sejmiki.

Dr. Br. Kaczorowski.

Okólnik M. Z. P. w sprawie nadzoru sanitarnego nad hotelami i t. p.

W bieżącym roku pojawił się okólnik M. Z. P. w sprawie nadzoru sanitarnego nad hotelami, pokojami umeblowanymi i pensjonatami. Oględziny powinny być przynajmniej raz do roku dokonane przez lekarza powiatowego lub samorządowego.

Podczas dokonywania oględzin należy się kierować następującą instrukcją:

1) Każde pomieszczenie przeznaczone na hotel, pokoje umeblowane lub pensjonat przed otwarciem powinno być poddane oględzinom sanitarnym dla stwierdzenia, czy odpowiada przepisom sanit. rozporządzenia M. Z. P. z dnia 23 stycznia 1922 r.

2) W miejscowościach, gdzie są kanalizacje i wodociągi, hotele i t. p. winny być urządzone w domach posiadających te urządzenia. W tych zakładach winny być łazienki lub natryski, w każdym zaś pokoju mają być niezbędne przybory do mycia.

W razie podejrzenia, że woda jest niezdatna do użytku, próby tejże powinny być przesłane do zbadania w państwowych zakładach badań czystości.

3) Przepis dotyczący wysokości pokojów jak również objętości powietrza winien być przestrzegany z całą stanowczością.

Tapetowanie ścian, jak również obijanie podłóg sukrem lub dywanami, jest wzbronione. Ściany i sufity mają być gładkie, bez szpar i szczelin, malowane jasno farbą olejną lub klejową, podłogi szczelne, malowane olejno, froterowane lub pokryte linoleum. Ściany, sufity i podłogi powinny być zawsze zachowane w bezwzględnej czystości i wolne od robactwa, pokoje przewietrzane.

4) Ogrzewanie pokoi piecami żelaznymi jest wzbronione. W zimie temperatura powinna wynosić niemniej jak 14° R. W każdym pokoju winien być termometr.

5) Korytarze winny być szerokości conajmniej 2 metry i posiadać dostateczny i bezpośredni dostęp światła i powietrza, podłogę mieć szczelną. Chodniki miękkie należy stale trzepać.

6) Kuchnie winny być oddzielone od części zamieszkałej zakładu ze względu na drażniące zapachy. Należy szczególnie baczyć, aby kuchnia, naczynia kuchenne, szafy i półki były utrzymywane w bezwzględnej czystości. Zwracać należy uwagę, czy naczynia miedziane są wewnątrz pobielane.

W letniej porze kuchnie winny być zabezpieczone od much.

7) Kuchnia pod żadnym pozorem nie może być zamieszkaną lub służyć na skład sprzętów.

8) Śpiżarni nie należy umieszczać przy korytarzach wspólnych z pokojami dla gości.

Śpiżarnia winna być czysta, sucha, widna, dobrze przewietrzana. W spiżarni nie wolno przechowywać materiałów do oświetlania i opalania.

9) Gdzie są wodociągi i kanały, w ustępach winny się znajdować umywalnie i pisuary. Ustępy należy utrzymywać w bezwzględnej czystości, aby nie wydawały zapachów i nie przyczyniały się do rozpowszechniania chorób zakaźnych. Miski ustępowe winny być codziennie odkażone i myte wodą

gorącą. Doty ustępowe należy opróżniać przy napełnieniu ich do 3/4 głębokości.

10) Służba powinna być w myśl rozporządzenia ubrana czysto. Powinna mieć możliwość częstego kąpania się i mycia rąk w umywalniach. Pokoje przeznaczone na dyżury dla służby nie mogą być zamieszkiwane.

Lekarz, dokonywujący rewizji sanitarnej, winien zbadać jednocześnie i służbę zakładową w celu stwierdzenia, czy nie jest ona dotknięta chorobami przewidzianymi w rozporządzeniu.

11) Dla służby stanu wolnego mieszkającej w zakładzie winny być wyznaczone oddzielne pomieszczenia dla kobiet i mężczyzn. Każda osoba winna mieć oddzielne łóżko.

12) Bielizna zakładowa po jej użyciu winna być dobrze wyprana mydłem i wodą gorącą. Bieliznę stołową należy prać oddzielnie od pościelowej.

Powtórne podawanie serwetek do obcierania ust bez uprzedniego wyprania jest bezwzględnie wzbronione.

Bielizna brudna nie może być pod żadnym pozorem przechowywana w kuchni, szpizarni, jadalni, jak również w pokojach przeznaczonych do mieszkania.

13) Meble i łóżka winny być utrzymywane we wzorowej czystości. Zwracać uwagę na pluskwy i inne robactwo.

Należy sprawdzać, czy obowiązki nałożone na właścicieli zakładów w myśl art. 13 rozporządzenia są ściśle wykonywane.

14) Spluwaczki winny być codziennie opróżnione i myte. Na ścianach mają być umieszczone pouczenia o niepluciu na podłogę.

15) Poduszki w pojazdach, przeznaczonych do przewożenia gości, winny być pokryte materiałami dającymi się łatwo zmywać i odkażać. Pożądaniem jest pokrywanie poduszek pokrowcami, dającymi się prać.

16) O ile istniejące hotele, pokoje umeblowane i pensjonaty nie odpowiadają przepisom podanym w rozporządzeniu i jeżeli nie będą mogły być dokonane w nich w terminie oznaczonym ulepszenia, któreby czyniły lokale pod względem sanitarnym odpowiednimi do celów, na które zostały przeznaczone, to lekarz urzędowy po dokonaniu oględzin winien wystąpić do właściwych władz administracyjnych z wnioskiem o zamknięcie tych zakładów.

Wszelkie projekty remontu lub przeróbki istniejących zakładów winny być przed przystąpieniem do robót rozważone przez lekarza urzędowego.

Wyniki oględzin winny być każdorazowo zaprotokółowane i sprawozdanie przesłane Ministerstwu Zdrowia Publicznego w drodze instancji.

Kronika.

Samorządowa służba zdrowia. Troska o zdrowie publiczne coraz wyraźniej występuje w działalności naszych instytucji społecznych. Najbardziej jednak do tego powołane organizacje, rozporządzające najpoważniejszymi środkami finansowymi, organy samorządu powiatowego i gminnego

uczyniły na tem polu bardzo niewiele. Należy pobudzić nasze sfery komunalne do żywszej akcji.

Inicjatywę w powyższym kierunku podjęło Zrzeszenie Samorządów Powiatowych. Dowiadujemy się, że obecnie w te ślady poszło i Biuro Pracy Społecznej w Warszawie, zwołując konferencję działaczy samorządowych przeważnie ze świata lekarskiego celem opracowania wytycznych projektu sanitarnej służby zdrowia.

Zebrani uchwalili następujące postulaty:

1) Akcja uzdrowotnienia kraju winna spoczywać w samorządzie przy ogólnem kierownictwie, poparciu i kontroli ze strony Państwa.

2) W tym celu konieczne jest:

a) utworzenie referatu sanitarnego przy wydziałach powiatowych pod ogólnem kierownictwem lekarza sejmikowego; b) powołanie do życia komisji sanitarnej przy każdym sejmiku; c) przeprowadzenie podziału powiatów na obwody sanitarne i stworzenie stanowiska komunalnego lekarza obwodowego; d) stworzenie personelu pomocniczego sanitarnego (sanitarjusze lub dozorczy sanitarni), którego zadaniem byłoby wykonywanie wszelkich zarządzeń władz samorządowych w sprawach sanitarnych; e) utworzenie gminnych komisji sanitarnych przy Radach gminnych dla planowego ujęcia pracy tych ciał w dziedzinie polepszania warunków sanitarno-hygienicznych wsi, przy współudziale dozorców sanitarnych obwodowych i pod ogólnem kierownictwem i kontrolą lekarza komunalnego.

Podjęciu takiej inicjatywy należy szczerze przyklasnąć, jako objawowi budzącego się w społeczeństwie ducha samopomocy. Organa i władze państwowe, dźwigając na barkach coraz to nowe niemal ciężary, chętnie zobaczą, że wymagający tak dużego, w dzisiejszych warunkach życia, wysiłku, interes zdrowia i higieny obywateli przechodzi w miarę sił i środków w ręce bezpośrednio interesowanego społeczeństwa; oczywiście społeczeństwa, które sposobem ujęcia i ofiarnością dowodzi, że stawia się na wysokości przejętego od Państwa zadania.

Wzmoczenie akcji dezynfekcyjno-kąpielowej na Kresach.

Wobec tego, że typ dotychczasowych kolumn dezynfekcyjno-kąpielowych okazał się z wielu względów niepraktycznym, a często nawet bezcelowym, Naczelny Komisarz do spraw walk z epidemiami, jak się dowiadujemy, postanowił zorganizować 60 nowych kolumn ruchomych.

Przydział tych kolumn jest następujący: 1) 15 kolumn dla Ekspozytury Wileńskiej, 2) 25 kolumn dla Ekspozytury Białostockiej, 3) 10 kolumn dla Ekspozytury Kowelskiej, 4) 10 kolumn dla Ekspozytury Lwowskiej. Kolumny te będą posiadały: aparat szafkowy dla dezynfekcji suchem powietrzem, aparat natryskowy typu Bains Douches oraz zwykły inwentarz kolumn ruchomych.

Powołanie do życia kolumn ruchomych będzie miało tę dodatnią stronę, że można je przewozić na zwykłych wozach lub saniach, a ponadto aparat dla dezynfekcji suchem powietrzem da możliwość oczyszczenia kołuchów i pościeli bez ich zniszczenia; aparat zaś natryskowy pozwoli myć jednocześnie kilku ludzi i to znacznie dokładniej, niż za pomocą wiader.

Nowoutworzone kolumny dezynfekcyjno-kąpielowe będą utrzymywane z funduszy N. N. K. i oddane do dyspozycji lekarzy powiatowych w najbardziej zagrożonych pod względem epidemicznym miejscowościach.

W razie wzrostu epidemii w którymkolwiek z powiatów, będą niezwłocznie przerzucone do takiego powiatu kolumny dezynfekcyjno-kąpielowe z innych powiatów, mniej zagrożonych pod względem epidemicznym.

Za czynności ruchomych kolumn dezynfekcyjno-kąpielowych, oddanych do dyspozycji lekarzom powiatowym, odpowiedzialni będą powyżsi. Niezależnie od tego kolumny ruchome podlegają nadzorowi ze strony właściwych inspektorów sanitarnych N. N. K.

Zarządzenie N. N. K., wydane w czasach ostatnich w związku z możliwością wybuchu u nas chorób epidemicznych, budzą w społeczeństwie przeświadczenie, że władze nasze wszystko robią, aby zażegnać niebezpieczeństwo. Oczywiście, należy przypuszczać, iż N. N. K. nie poprzestanie na wydanych poprzednio zarządzeniach, lecz w dalszym ciągu będzie rozwijał akcję, zapoczątkowaną w dziedzinie zwalczania epidemii.

Redaktor **Dr. Br. Kaczorowski.**

Skrzynka do listów.

Zaległą prenumeratę za rok 1921 wpłaciły następujące

Urzędy gminne: Buczek 3600 mk., Czerniewice 1000 m., Boguszyce 400 mk., Chrzynów 1600 mk., Czemierniki 400 m., Dąbrowa Widawska 400 mk., Dalików 400 mk., Dzierzkowice 2000 mk., Grabowiec 400 mk., Iwanowice 400 mk., Kobylany 400 mk., Kłodawa 3696 mk., Ludwin 3696 mk., Marchwacz 2000 mk., Niedrzewica 400 mk., Opatów 2000 mk., Okuniew 2000 mk., Opatów (pow. Częstochowski) 400 mk., Popień 400 mk., Pomiechowo 400 mk., Promna 2000 mk., Piątek 400 mk., Stanin 2000 mk., Samsonów 400 mk., Staw 2000 m., Sól 1350 mk., Topola 2000 mk., Urzędów 2000 mk., Wys.-Mazowieckie 400 mk., Wojciechów 400 mk., Zelechlin 400 m., Zagózdź 1000 mk.

Wydział powiatowy w Miechowie 1350 mk.

Tytułem prenumeraty za rok bieżący wpłaciły następujące: **Urzędy gminne:** Boguszyce 4000 mk., Bruźca 4000 m., Boszczynek 8000 mk., Buczek 8000 mk., Czerniewice 4000 m., Chrzanów 8000 mk., Czemierniki 8000 mk., Czersk 8000 m., Dąbrowa Widawska 8000 mk., Dalików 8000 mk., Dzierzkowice 8000 mk., Grabowiec 8000 mk., Guzów 8000 mk., Iwanowice 8000 mk., Kobylany 8000 mk., Kazimierz 8000 mk., Ludwin 4000 mk., Marchwacz 4000 mk., Niedrzewica 8000 mk., Opatów 4000 mk., Okuniew 8000 mk., Opatów (pow. Częstochowski) 8000 mk., Popień 4000 mk., Pomiechowo 4000 mk., Promna 8000 mk., Piątek 8000 mk., Stanin 4000 mk., Samsonów 8000 mk., Skała 8000 mk., Staw 8000 mk., Sól 8000 m., Tum 4000 mk., Topola 8000 mk., Urzędów 8000 mk., Wys.-Mazowieckie 4000 mk., Wieniec 8000 mk., Zelechlin 4000 m., Zagózdź 4000 mk., Wojciechów 8000 mk.

Wydziały powiatowe: w Miechowie 4000 mk., w Mławie 4000 mk., w Nowym Sączu 2000 mk.

Magistraty: Kołomyi 4000 mk., Krynek 2000 mk., Strykowa 4000 mk.

Tytułem dopłaty za prenumeratę za rok bieżący w myśl zawiadomienia w № 26—27 r. b. „Samorządu” wpłaciły następujące **Urzędy gminne:** Błonie 4000 mk., Chodel 5000 mk.,

Chmielnik 4000 mk., Drzewce 4000 mk., Gościeradów 4000 m., Gołąb 4000 mk., Hańsk 4000 mk., Horodło 4000 mk., Korczew 4000 mk., Kozłowo 4000 mk., Kaski 4000 mk., Kramsk 4000 mk., Łaskarzew 4000 mk., Łukowa 4000 mk., Milanówek 4000 mk., Markuszów 4000 mk., Milanów 4000 mk., Majdan Sopocki 4000 mk., Niedźwiedź 4000 mk., Naruszewo 4000 m., Opatowiec 4000 mk., Pałecznicza 4000 mk., Podlęż 4000 mk., Prostyń 4000 mk., Rzgów 4000 mk., Rybitwy 4000 mk., Rzezuśnia 4000 mk., Radzików 4000 mk., Rędziny 4000 mk., Szumska 4000 mk., Sancygniów 4000 mk., Smitowice 4000 m., Sompolno 4000 mk., Szymanów 4000 mk., Skrwilno 4000 m., Topola (pow. Pińczowski) 4000 mk., Tarnawatka 4000 mk., Tłuszcic 4000 mk., Ułęż 4000 mk., Wysokie 4000 mk., Wola Wężykowa 4000 mk., Wielko-Zagórze 4000 mk., Wołowiczowce 4000 mk., Wyszaków 4000 mk., Wyrki 4000 mk., Zmudź 4000 mk., Zerocin 4000 mk., Zduńska Wola 4000 mk., Zaklików 4000 mk.

Na kalendarz „Przewodnik Społeczny” z góry należność wpłaciły po 1000 mk. **Urzędy gminne:** Błonie, Boszczynek, Buczek, Czersk, Chodel, Czemierniki, Chrzanów, Chmielnik, Drzewce, Dąbrowa Widawska, Dalików, Dzierzkowice, Gołąb, Guzów, Gościeradów, Grabowiec, Horodło, Hańsk, Iwanowice, Korczew, Kozłowo, Kobylany, Kaski, Kazimierz, Lubotyń, Łukowa, Łaskarzew, Milanówek, Markuszów, Milanów, Majdan Sopocki, Niedrzewica, Niedźwiedź, Naruszewo, Okuniew, Opatowiec, Opatów (pow. Częstochowski), Pałecznicza, Podlęż, Promna, Prostyń, Piątek, Rzgów, Rybitwy, Rzezuśnia, Radzików, Rędziny, Sancygniów, Samsonów, Skała, Staw, Sól, Smitowice, Sompolno, Szymanów, Skrwilno, Topola (pow. Pińczowski), Tarnawatka, Topola (pow. Łęczycki), Tłuszcic, Ułęż, Urzędów, Wysokie, Wola Wężykowa, Wielko-Zagórze, Wola Różaniecka, Wołowiczowce, Wyszaków, Wojciechów, Wyrki, Zmudź, Zerocin, Zduńska Wola.

Za ogłoszenia, zamieszczone w „Samorządzie”:

Magistraty: m. Łowicza 4500 mk., Ostrzykowska 3000 m

Urząd gminy Horodeczno poszukuje pomocnika sekretarza od zaraz.

Zagubiono zaświadczenie tożsamości osoby, wydane przez **Urząd Gminy Borkowice** powiatu Koneckiego w roku 1919 3 lipca za № 293 na imię **Władysława Czarnockiego**.

Kasa Emerytalna

PRACOWNIKÓW KOMUNALNYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

zatwierdzona reskryptem Ministra Pracy i Opieki Społecznej dnia 20 czerwca r. b. № 5303.

Ubezpiecza pracowników samorządowych na wypadek utraty zdolności do pracy, starości i t. p., a na wypadek śmierci zapewnia byt ich rodzinom. Przystąpienie do Kasy zgłaszać mogą, w porozumieniu z ciałami samorządowymi, pracownicy gmin, miast i powiatów Rzeczypospolitej Polskiej.

ADRES KASY:

Warszawa, Mokotowska 41, m. 21.

Konto czekowe w P. K. O. № 50,061.

ŻĄDAJCIE STATUTU KASY!

Księgarnia Robotnicza
Warszawa, ul. Wspólna 17.

TELEFON 229-70.

Konto Czekowe P. K. O. № 1228.

FILJA: ŁÓDŹ, UL. PIOTRKOWSKA 83.

Posiada na składzie dzieła poświęcone wszystkim gałęziom wiedzy, ze specjalnym uwzględnieniem dzieł społeczno-politycznych, ekonomicznych, prawniczych i literatury pięknej.

Księgarnia jest stale zaopatrzona w książki szkolne, oraz wybór książek dla dzieci i młodzieży.

Posiada książki i wydawnictwa w języku esperanckim.

Przyjmuje przedpłatę wszystkich pism polskich i zagranicznych.

Zakłada i kompletuje biblioteki organizacjom robotniczym, instytucjom społecznym, oświatowym, zakładom szkolnym, samorządnym instytucjom miejskim i wiejskim.

Sprowadza na zamówienie wydawnictwa i książki we wszystkich językach obcych.

Nadesłane zamówienie wysyła odwrotnie, po uprzednim nadesłaniu gotówki, lub za zaliczeniem pocztowym.

Pluśi motrowe fabryki Romnick

Cement portl., Motory elektr.,
Wapno, Motory ang. benz. naft.
Cegła, Motory „Deutz'a“,
Papa, Materiały elektrotechn.

Farby olejne, lakiery, emalje, pokost.

Firma chrześc. **„Hapoldom“** Warszawa, Wspólna 26,

Sejmikom, Kooperatywom, Instytucjom państwowym rabaty.

Do Szpitala na prowincji potrzebna jest zaraz

inteligentna osoba

do zarządzania gospodarstwem szpitalnym; pierwszeństwo mają posiadające kwalifikacje felczerskie i akuseryjne. Oferty nadsyłać do Wydziału Powiatowego w Gostyninie wojew. Warszawskiego.

Two Handlu Żelazem i artykułami techn.-budowlanymi

„KRUSZEC“

Spółka akcyjna

Warszawa, Czackiego 12, telefon 175-20 i 50-42.

Adres dla telegram: Warszawa „Kruszec“.

POLECA: ŻELAZO, BELKI ŻELAZNE, KORYTKA (DŹWIGARY), BLACHY, STAL, GWOŹDZIE, DRUT, CEMENT, WAPNO, GIPS, CEGŁE, DACHÓWKĘ, PAPEŁ.

ORAZ Z WŁASNYCH EKSPLOATACJI LEŚNYCH:

PODKŁADY DĘBOWE I SOSNOWE, MATERJAŁY TARTACZNE I BUDOWLANE (BELKI, DESKI) I DRZEWO OPAŁOWE.

Maszyny rolnicze

KIERATY różnych systemów.

PRZYSTAWKI napędowe.

SIECZKARKI różnych systemów.

MŁOCARKI sztytowe i cepowe (18-calowe) na zwyczajnych kulkowych łożyskach.

GARNKI żelazne, lane i emaljowane poleca do natychmiastowej ekspedycji z własnych wytwórni

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 46. TEL. 106-06.
HURTOWNIKOM SPECJALNE USTĘPSTWO!

UŻYWANE W DOBRYM STANIE

Lokomobile,

Kotły,

Kolejki,

Młocarnie,

Maszyny parowe,

Wózki,

Elewatory,

Torfiarki,

Motory spalinowe.

Biuro Handlowe

Lucjan Strasburger

Warszawa, Wspólna 39.
Tel. 206-46, 92-22, 22-10.

Kupuję szmelc żelazny i lany wagonowo.

Nauczanie Początkowe Dorosłych

wymaga specjalnych metod pracy i specjalnych podręczników.

CENTRALNE BIURO KURSÓW DLA DOROSŁYCH

Warszawa, Krucza 21, tel. 188-03,
P. K. O. 2.128 otwarte od 12 do 2 pp.

Udziela porad w sprawie prowadzenia kursów dla dorosłych oraz poleca wydawnictwa dla nauczycieli i uczniów tych Kursów.

Ostatnio wyszły z druku:

„Znaczenie i zarys organizacji kształcenia dorosłych i młodzieży pracującej”—K. Kornitowicz.

„Nauczanie języka polskiego w zakresie elementarza na Kursach dla Dorosłych”—K. Grodecka.

„Program arytmetyki i geometrii na Kursach dla Dorosłych”—M. Borowiecka.

„W sprawie ognisk oświatowo-kulturalnych” R. i K. Kornitowicz.

„Życie na Kursach dla Dorosłych” (pierwsza książka po elementarzu) I. Koliskowa i Wł. W. Szymanowska.

„Zbliża i Zdaleka” (czytanie dla dorosłych na poziom III) A. Czerwińska i Wł. W. Szymanowska.

„Zbiór zadań arytmetycznych dla dorosłych” cz. I, II, III, M. Borowiecka.

Uboczny dochód dla każdego pracowni-
tego Obywatela

100.000 mk. i więcej miesięcznie

stałego uczciwego zarobku,
może mieć każdy nauczyciel wiejski,
pisarz gminny, organista, wogóle
każdy pracowni człowiek na wsi
przy pozasłużbowej pracy może
zarobić.

Listy i zapytania pod adresem:
„Sanator” 2 Bydgoszcz.

Do wiadomości Wydziałów Powiatowych

Z powodu przeprowadzonej redukcji personelu biurowego, Wydział powiatowy w Sierpcu, województwo Warszawskie, poleca Wydziałom powiatowym

urzędnika (zastępcę buchaltera)

mogącego pełnić i inne obowiązki, człowieka pracowitego, p lnego, sumiennego i uczciwego, reflektującego na płacę najmniej IX kategorii.

Zgłoszenia skierowywać do Wydziału powiatowego w Sierpcu.

Inż. Wł. ŁATKIEWICZ I S-ka

Warszawa, Długa 50. Tel. 309—61.
Adres tel. „ZELEMAL”.

NACZYNIA GOSPODARCZE, KUBŁY OCYNKOWANE, ODLEWY KUCZENNE, BUKSY I OSIE, GWOŹDZIE, HUFNALE, HACELE, PODKOWY, SZPADLE, WIDŁY, KOSY, SIERPY, WAGI, ODWAŹNIKI, PŁUGI, MŁYNKI, SIECZKARNIE, KIERATY.

Polska Składnica Pomocy Szkolnej

Spółka Akcyjna w Warszawie.

CENTRALA: Nowy-Świat 33, telefon 28-73 i 128-43.

Fabryka kajetów, introligatornia i ekspedycja hurtowa: Plac Trzech Krzyży № 8.

Rsięgarnia: Marszałkowska 143, telefon 40-64. Składy: Szopena № 1.

Poleca na sezon szkolny: Materiały piśmienne. Podręczniki szkolne. Meble szkolne. Pomoce szkolne.

Druki szkolne dla szkół początkowych i powszechnych

Wylączność z upoważnienia Ministerjum W. R. i O. P.

ZAKŁADY CHEMICZNE

GRODZISK

Spółka Akcyjna

polecają dla rolników

formalinę

jako niezawodny środek odkażania
nasion pszenicy i żyta od śnieci,
oraz żyta od głowni łodygowej,

zalecony przez

**Syndykat Rolniczy
Warszawski.**
Sposób użycia:

Do 100 litrów wody wlewamy $\frac{1}{10}$ litra formaliny. Przy silnym skażeniu należy zwiększyć ilość formaliny aż do $\frac{1}{4}$ litra. W tak przyrządzonym roztworze w beczkach lub kadziach, który wystarczy do zanurzenia 200 kg. ziarna, trzymamy ziarno 10—15 minut, zależnie od stopnia skażenia, mieszając parokrotnie. Wypływające na wierzch przy mieszaniu puste ziarna, ulepki zarodków śnieci i t. p. zdejmujemy się sitem. Po zlanii roztworu ziarno odkażone rozpościeramy cienko i podsuszamy do siewu, a roztwór sam tegoż dnia może być użyty do odkażania jeszcze dwa razy. Ziarno odkażone za pomocą formaliny nie nabiera jadowitych własności i nie traci kiełkowania.

!Wynik odkażania zupełny—pewny!

Biuro sprzedaży:

Warszawa,**Aleje Jerozolimskie 32,**

telefon: 406-36, 108-83 i 103-53.

„Disel=Oil”
**Fabryka Smarów i Olejów
Mineralnych**

w Grodzisku pod Warszawą.

Zarząd: Warszawa, Ordynacka 5.

Telefon 106-36, 280-83.

Adres dla depesz: „Diseloil—Warszawa”.

Poleca: Oleje Mineralne,
Smary Cylindrowe,

„Tovotte”,

Tłuszcze Techniczne,
Smary Wołowe.

30%
taniej**Okazja!**30%
taniej
**Uwadze kółek rolniczych i sejmików
powiatowych**

polecają Zakłady Ceramiczne

„HALIS”

Warszawa, ul. Warecka 14, telefon 46-62.

Kafle wszelkiego rodzaju, **Piece,**
Piecyki i kuchnie przenośne
oraz

KAFLE SZREJOWANE
po **65 mk.** szt.

Wagonowo taniej.

30%
taniejCena poza wszelką
konkurencją.30%
taniej

SPÓŁDZIELNIA SEJMIKÓW I MIAST

województwa Lubelskiego,
Lublin, Rynek 1 (Trybunał)

poszukuje dostawców i oferuje dostawy

Artykułów budowlanych (cement, drzewo, dachówka i t. p.),

Artykułów opałowych (węgiel, koks, torf, nafta),
Artykułów spożywczych (zboże, mąka, kasza i t. p.).

Manufaktury.

Narzędzi rolniczych, nasion rolniczych, inwentarza zawodowego i użytkowego.

PRZYJMIE PRZEDSTAWICIELSTWO I UDZIELI AGENTURY SVOJEJ.

MŁYNKI WALCOWE do mielenia zboża,
APARATY GORZELNICZE i rektyfikacyjne,
ZBIORNIKI I BECZKI ŻELAZNE

poleca ze składu: **Biuro Techniczne**

Inż. M. Rotstein

Warszawa, Galeria Luxemburga 61,
telefony 247-54, 215-62.

Adr. teleg.: „Emrot“ Warszawa.

4 Złote medale: Lwów, Ciechocinek, Lublin, Warszawa.

Modliński i Krogulecki

Warszawa, Chłodna 28. Tel. 20-21.

Fabryka tabletek i pastylek.
Laboratorium Chemiczno - Farmaceutyczne.
Proszkarnia.

Tabletki kefirowe. — Tabletki sublimatowe.

Specjalność firmy:

Pastyłki **NEO-WALDA**

Tow. Akc. „PERUN“

BIURO: Warszawa, Wspólna 59, tel. 89-34 i 162-99.
FABRYKA: Warszawa-Praga, Grochowska 52. tel. 201-16.
Adr. tel. „Waperun“.

Stacja kolejowa: **Warszawa-Wschodnia.**

TLEN, AZOT, ACETYLEN W BUTLACH
(DISSOUS), **KARBID, PRZYRZĄDY I APARATY**
DO SPAWANIA I CIĘCIA METALI.

○○○○ **ROBOTY SPAWALNE.** ○○○○

Kosztorysy i wyczerpujące wiadomości udzielamy
na żądanie.

Pracownia Miar i Wąg

„MIERNIK“

w Warszawie, ul. Koszykowa 67 tel: 143-48.

POLECA:

Wagi precyzyjne apteczne, laboratoryjne i jubilerskie.

Wagi handlowe stołowe, dziesiętne i setne.

Odważniki (ciężarki) wszelkich systemów.

Miary długości (metry) i objętości (litry).

Reparacje i stemplowanie.

Centrala Spółdzielczych Stowarzyszeń Rolniczo - Handlowych

WARSZAWA, Tamka № 1.
Adres dla depeusz: Storoł.

Dostarcza wszystkie artykuły, które drobnemu
rolnikowi w jego gospodarstwie są potrzebne.

Nabywa wszelkie płody rolnicze.

DROBNI ROLNICY!

Popierajcie wyłącznie swe własne organizacje społeczne. Kupujcie potrzebne
artykuły rolnicze i sprzedawajcie płody swego
gospodarstwa jedynie w stowarzyszeniach rolniczo-
handlowych, zjednoczonych w naszej centrali.

Rachunki czekowe: Centralna Kasa Spółek Rolniczych Oddział w Warszawie, Poczta Kasa Oszczędności № 677.

Telefony: Dyrekcja 266-01 i 266-18, magazyn 273-38. Dział: nasion i narzędzi 266-22, maszyn roln. i zelaza 266-11 buchalterji 273-46.

Gospodarski Młyn „Bristol“

Każdy gospodarz miele:
białą mąkę i razówkę
własnym młynem

S. Jakubowicz

Warszawa, Żelazna Brama № 6, tel. 44-56.

Prospekty na żądanie.

Skład broni i amunicji

ORAZ WARSZTATY REPARACYJNE

„SPORT“

Sp. z odp. ogr.

Warszawa, Chmielna 33, tel. 226-13 (w pobl. Dw. Gł.)

Poleca broń pierwszorzędnych fabryk oraz wieki wybór naboju myśliwskich z kapiszonami GEVELET. Wykonuje wszelkie roboty w zakresie puszkarstwa wchodzące po cenach umiarkowanych. **Uwaga!** Zakład prowadzony przez wykwalifikowanych puszkarzy, b. współpracowników pierwszorzędnych firm warszawskich i zagranicznych. Firma stale posiada na składzie wybór strzelb używanych po minimalnej cenie.

Przyjmuje się zlecenia pocztowe i telegraficzne.

!!! NAJTAŃSZE ŹRÓDŁO !!!

T. Czarliński i K. Swinarski

(wł. J. RADOŃSKI).

WARSZAWA, NOWY ZJAZD 5, tel. 38-02.

NAJWIĘKSZY zapas i różnorodność maszyn i narzędzi rolniczych dla MNIEJSZEJ własności i DLA KRĘSÓW.

Młocarnie szerokomłotne do PROSTEJ SŁOMY Cegielskiego.

WIALNIE, SIECZKARNIE, MARNIŻE, PŁUGI, BRONY, i inne narzędzia.

PLACHTY

(plandeki)

nieprzemakalne

do wagonów kolejowych, wozów, młocarń, lokomobil i t. p.

Płachty zniwne

poleca Fabryka

N. Zemsz

Warszawa, Chłodna 38,

tel. 29-86 i 35-88.

Rok założenia 1893.**Równacze dla dróg**

wydług wzoru akceptowanego przez M. R. P. oraz wszelkie mechaniczne roboty wykonywują

Zakłady
Mechaniczne**Spółka Polskich Inżynierów**Warszawa
Drewniana 1
Tel. 161-44.Odpowiedzialny za ogłoszenia **W. Polaczek.**

Korzystających z naszych ogłoszeń prosimy powoływać się na „Samorząd“.

Wydawca: **Zrzeszenie Samorządów Powiatowych.**Redaktor: **Wł. Wakar.**

Drukarnia Stołeczna Ryszard Belke i S-ka, Warszawa, Wolska 16. tel. 88-67.

